

რედაქციის ადრესი:
ორბელიანის ქუჩა ნ.

შ ი ნ ა რ ს ი:

რედაქტორთან მოლაპარაკება
შეიძლება სამშაბათობით და
შაბათობით 11-2 საათამდე.
კონტორა ღიაა ყო-
ველ დღე.

საქრებულო

დღისით და ღამით მოქმენი
ნობათს არ დასცდებიან...

შოთა რუსთაველი

1. რუსეთის რევოლუცია. პ. კროპოტკინისა.
2. სახელმწიფო ძალის ხელში ჩაგდება და სოციალური რევოლუცია. B. ბათონისა.
3. ფელეტონი მუშათა მოძრაობის ისტორიიდან. კ. ო.სა.
4. საერთო გაფიცვის მეორე დღეს. ა. ბურჟესისა.
5. დემოკრატიული არისტოკრატებში და ანარხია, ი. ნაკაშიძისა.
6. ცენზორული მონიშნის კრიტიკა. შ. გ.
7. „დანოსიკიების“ ბოშობერობა. კ. ანისა.

№ 12

კვირა 18 ივნისი 1906 წ.

№ 12

რუსეთის რევოლუცია

ესლა რუსეთის რევოლუცია თავისი განვითარების ახალ ფაზას განიკვირებს. ამ წლის პირველი ოთხი თვის განმავლობაში მდგომარეობა ძლიერ ბუნდოვანი იყო, ესლა კი ყველის გულს იმედი ესახება დუბის მოულოდნელი არჩევნების შემდეგ. და დუმას ჯერ არც კი მოუსწრაია საქმის დაწყება და სსახალემ უკვე თავი წამოსწია. მან გამოაცხადა მინისტრ გორბოკინის პირით, რომ დუმის მოთხოვნებიდან არავითარი საფუძველი არა აქვთ და არც არავითარ უწყრადლებას მიაქცივენ...

ამგვარად მდგომარეობა ყოველ დღე იცვლება. და ამ მდგომარეობის კარგად გასათვალისწინებლად საჭიროა თვალის გადავავლოთ იმ საშინელ ოთხ თვეს, რომელთაც განვლეს რუსეთის თავზე. ყოველ რევოლუციასი აუტილებლად საჭიროა ცალკე აჯანყებანი, რომ ბოლოს საერთო მოძრაობამ წაუღივოს მთავრობა. ჩვენში იყო ადგილობრივი აჯანყებანი მოსკოვში, ბალტიის მხარეებში, საქართველოში, კიმბირში, ცენტრალურ რუსეთის სოფლებში, და თვითიველმა ამ ადგილობრივი მოძრაობათაგანმა საშინელი რეპრესიები გამოიწვია.

მოსკოვის საერთო გაფიცვამ, რომელიც გამოცხადებულ იყო წარსულ დეკემბერში, ვერ ჩაიარა სასურველად: მუშებმა ძლიერ ბეგერი ძალა დაქარაგეს 1906 წლის ოქტომბრის გაფიცვის დროს და მრავალ ცალკე გაფიცვათა დროს. და როდესაც მთავრობის პროვოკაციამ აძილა მოსკოვის მუშები აჯანყებულნი იყვნენ, — გავიჯა საყოველთაო არ გამოდგა. მხოლოდ პრესიას რამოდენიმე ქარხანაში და რკინის გზის რამოდენიმე შტოებში გამოაცხადეს გაფიცვა. დიდ შტოზედ, მოსკოვსა და პეტერბურგს შუა, მოძრაობა არ შეწყვეტილა, და ჯარი კი მოდიოდა ამ გზით მოსკოვში.

რაც შეეხება მოსკოვის გარნიზონს, — მთავრობით უცმაყო-

ვილო ჯარი, ძლიერ საფიქრებელია, რომ ხალხს მიგზნობოდა, საერთო გაფიცვა რომ მართლაც საყოველთაო გამხდარიყო და 300,000 კაცი გამოსულიყო ქუჩებში, როგორც ეს მოხდა ოქტომბერში. მაგრამ გაფიცვა ვერ მოხერხდა საყოველთაო და მოსკოვში მდგომარეობა ჯარი იძულებული იყო მთავრობის ბრძანების დამორჩილებოდა. და მოუხებდავად ამისა ამ ერთ კვირაში, რომლის განმავლობაშიაც მხოლოდ რამოდენიმე ახალგაზრდა და მუშა იბრძოდა იარაღით ხელში (ყველა ერთად ისინი შეადგენდნენ 2,000 კაცზედ ნაკლებს) ჯარისა და არტილერიის წინააღმდეგ (მთელი ვერსის მანძილზედ იყო აშენებული აგრეთვე ბარიკადები უბრალო ქუჩის ხალხის მიერ). — ამ ერთ კვირაში დამტკიცდა, თუ რისი ღრისი არიან პანტელისა ოთახის რევოლუციონერები, რომელთაც ეგონათ, — მათემატიკურად დაფაქტკეთ, რომ ქუჩაში ბრბოლა უკვე შეუძლებელი გახდა.

მეორე მხრით, ესტონელთა და ლატვიის აჯანყება მედიდურ და ავაზაკ მებატონეთა წინააღმდეგ დიდი მოძრაობა იყო. იგი გვაგონებს ძლიერ აღზახის აჯანყებას 1789 წ. ყველგან აჯანყდა გლეხობა და დიდი ქალაქების ხელოსანები; შით დაასრეს თავიანთი მურეციკობიტები, რომელთაც ეგონათ, — გერმანული მსაჯულები (ფეოდალური მართლსაჯულება არსებობდა იქ კიდევ); უარი განაცხადეს მებატონეთათვის მუშაობაზედა და ღალის ძღვეაზედ, — და ისე დაიწყეს მოქმედება, თითქოს ნამდვილი თავისუფალი ადამიანები ყოფილიყვნენ. და როდესაც თავხარდაციბულმა მებატონებმა ჯარები შემოასიეს, მამინ აჯანყებულები სოფლებს მოედდნენ და ცეცხლი გაუჩინეს მებატონეთა სსახლებს.

მართლაც ეს მოძრაობა სისხლში ჩაახრჩვეს; მაგრამ მან მაინც ნათლად დაგვანახა, თუ რა უნდა ქნან გლეხებმა შიველ რუსეთში. ნამდვილი რომა ესათვათ, ბალტიის პროვინციებში აჯანყება ისევე გრძელდება სპონადიულიად, და უკვე საერთო აზრია, რომ გერმანულ მებატონეთა ბატონობა თავის დღეში

აღარ აღსდგება იქ თავისი ძველი ფორმით. გერმანული ფეოდალიზმი ფეხზედ ვეღარ წამოდგება.

ინტერის აჯანყების შემდეგ სამხრელი რეპრესიების ხანა დაიწყო. ფრანგულსა და ინგლისურ პრესას იმისი მეთაურობა არ უთქვამსთ, რაც სამშვიდობო ჩაიდინა მეფის ჯარებმა. ეს სამხრელი სისხლის ღვრა იყო, რომლის მსგავსიც ისტორიას არა უნახავს სა, გარდა პარიზის კომუნის დაცემის დროისა, და აქაც იგი დიდი ბრძოლა არა ყოფილა ცესტო-წაყიდვებით ქალაქის აღზედა!

გვარდიის ჯარს, რომელიც გაიგზავნა მოსკოვისა და პეტერბურგის რაიონის გზის შტოს დასაცავებლად, ერთი თოვლიც არ მოხვდებოდა. პატარა ბანდებმა, რომლებსაც ეკუთვნოდა ის დავურები, დასტრეცეს ეს უკანასკნელები და გაიფანტნენ, როდესაც სამხრეთკარო გვარდიის აჯანყებმა დაიწყო ომი, მაგრამ ყოველ საღვთზედ პოლიკავშირმა მინმა, ჯარის უფროსმა, და მისმა ოფიცერებმა მაინც დახვარტეს 10-30 კაცი; ისინი პირდაპირ სახელმწიფო ამოკითხვებზედ ხოლმე პოლიციის მიერ მიცემულ სილიამ და ისე ხვრტყნებდნენ. პოლიციელი პირდაპირ უჩვენებდა ხოლმე ვინმე თითოთი და კაცი ტყუილი გადაბრუნდებოდა ხოლმე იმწაშვიე. ჰოკადენდ განუსჯელად, გაუფრთხილებლად, უცნობსა და ნაცნობს, ხან და ხან პირდაპირ ესროდნენ ხალხში უკანად. რაც შეეხება მინს, იგი ყოველთვის თავისი საკუთარი რეველაციითა მკლავდა ხოლმე. ყოველივე ეს დაწერილობითა და დამოწმებით აცნობა ქვეყანას პეტერბურგის პრესამა... და ამას არცა ჰფარავენ, არამედ თავიუ მოსწონთ კიდევ. მეფეც არ აჯანყებდა მადლობას უფროსის. სიტყვა „გულთაიად“ ყოველთვის სწერია მადლობაში. მან იცის ყოველივე ეს და დასტურს აძლევს.

ბაღატის მხარეში მთელი სოფლები დაროზგეს ნამდვილი აზოური სიმშვეთა. თეთი ბარონები იდგნენ ფეკუციის თავში. როდესაც მემამულე აჩვენებდა რომელიმე გვებს, მამნივე სასჯელი აღსრულებდაში მოჰყავდათ, ხან და ხან მამას შვილის მაგიერად, მას მძის მაგიერად ჰპოცავდენ,—ხან და ხან იფანოციებდნენ იფანოციის მაგიერ. სისხლის ღვრა ისეთი სამხრელი იყო, რომ ერთმა ახალგაზდა ოფიცერმა, რომელმაც სხეფსავით ჩაიდინა სიმშვეთა, ვეღარ ატანდა სინდილის ქენჯანა და რეველაციით თავი მოიკლა მორავ ღდეს.

კომპირში „დამშაველი ექსპლექტია“ რენეკამფისა, რომელსაც მანჯურიაში ცხვირ-პირი დაამტერის, ჰუნუნებზედ უარესად იქცეოდა. ბევრი ღრო რომ არ დაეკარგათ, შოგ მატარებელში შეჰყავდათ ტყეები და იქ ჰპოცავდენ,—ან რაზგითა და ან აბრბობდენ; მკვდრებს გარედ ისროდნენ პირდაპირ ზღვაში. რენეკამფს შურის ძიების ეზნობდა და თავს უფრო თბილდებოდა; ის განიცემდა ხოლმე დეკრეტს,—ეს დეკრეტები ცნობილია რუსულ პრესასში,—რომ თუ რეველიციონერებმა ერთი იმის მზღებელთაგანი მოჰყენა, მაშინ ის ყველა ტყეებს დაახოციენდა მატარებელზე და საჰაერობილებზე მან 600 ტყეე ჰყავდა.

იგივე მტკიცება ჩაიდინეს საქართველოში. ამ წლის ბარბაროსობაზედ იქ ისე ლაპარაკობენ, როგორც ველურთა შემოსევაზე! რუსეთის სოფლებში მხოლოდ „უწესიგება“ იყო,—არ შეგვიძლია ვთქვათ, რომ იქ აჯანყება იყო,—და იგივე მხეციების ბრბო დაატრეცეს გლეხებს. კარგად ცნობილია ტამბოვის გენერალ-გუბერნატორის სიმშვეთა, ბ. ლუცენოვის ბარბაროსობა, რომლისაგანც ახალგაზრდა სპირიტონოვის ქალმა განთავისუფლება ეკამბრობა. ამ როდესაც შე ვნახე ერთი სოფელი, რომელიც ლუცენოვსკიმ გადატრიალა, როდესაც მის-

გან გაროზგილი გავიგებელი გლეხები ენახე, როდესაც დაინახე დედის ცრემლები და სასოწარკვეთილები! მხოლოდაც ქალიშვილი გაუფუტავტრეს კახახელს და ქაში ჩაიხრია სირცხვლითა,—მაშინ ვიგრძენ, რომ ჩემთვის შეუძლებელი იყო ცხოვრება, სანამ ეს მტეი ლუცენოვსკი დაუწყველი ივლიდა ქვეყანაზედ. არ არ ვანაცხადა ახალგაზრდა გვირმა სამსჯავროს წინაშე.

ყველა იცის, თუ რა დამართეს სპირიტონოვის დაქვერის შემდეგ, ყველა შეაძრწუნა მისმა წამების ამბავმა, რომელიც ჩაიდინეს ლუცენოვსკის მეგობარმა აბრამოვმა და ყუზახის ოფიცერმა ედნაოვმა. რა მოთღმა რუსეთმა მსუბუქად ამოისუნთქა, როდესაც ვაიგო რომ აბრამოვი მოჰქვას რეველიციონერებმა, მკვლელი დაიშალა და შემდეგ ედნაოვიც გამოუვდა თავის მეგობრის ყვას.

ყოვალ შეუძლებელა ყველა ამ სიმშვეთა აღწერა პატარა წერილში. დაიჭრეს 70,000 კაცი. ამინისტრატულიად გაგზავნილი ხალხი ყოველ დღე მიეგზავრებოდა აღმოსავლეთკომპირისკენ, და 2 ნოემბრის 1903 წელ. ამინსტრიათი განთავისუფლებულები ხვდებოდნენ ხოლმე ზღვაში ვიტტე ღურნოვის რეგიონის მიერ დასჯილთ.

ნორმალური ცხოვრება შეუძლებელი შეიქმნა და ყველა რეველიციონერები,—სოციალისტ-რევოლიციონერები, ანარხისტები და სოციალ-დემოკრატებიც მხოლოდ ერთს საშუალებას ჰქედადენ: რეველაცისა და ბოჰას იმ მეთკათა დასახლად, რომელნიც მეფემ რუსუხზედ მიუყვა. ყოველ დღე ეკათხილდებოდა რუსულ გაზეთებში, რომ ესა თუ ის მზღელ მოჰქვლეს. მრავალ კაცს და ქალს, როგორც სპირიტონოვის ქალსა და დებს იზაილიოვიტებს ჰქონდათ სიკოცხელი განწირულია, რომ ერთი ამ მშეკთაგანი მაინც გადაეგარებინათ.

* * *

ამ პირობებში მოხდა დუმის არჩევნები. რჰპოპოციის კანდიდატებს იტყრდნენ, მიტინგებს ჰკრძალოდნენ,—მაგრამ ზეპირი საარჩევნო პრაჰავანდა მხოლოდ ნაყოფიერი გამოდგა მთავრობის სიმშვეთა მიერ ამგვარად მომზადებულ წერეში. მხოლოდ ერთად ერთ კითხვას უყენებდნენ ხოლმე კანდიდატებს: „მთავრობის მომხრე ხარ თუ მისი მოწინააღმდეგე?“ და რადგანაც სოციალისტ-რევოლიციონერებისა და სოციალ-დემოკრატებს არჩევნებში მონაწილეობა არ მიუღიათ, თითქმის ყველგან აირჩიეს კონსტრუქციონალ-დემოკრატები, ე. ი. რადიკალები.

ყველაზედ უფრო საინტერესოა ელემენტრ დუმაში გლეხები. ისინი თითქმის 120-ია. ოცდაათს გარდა, რომელნიც გადაკვეცილი არზებით მივდნენ, ეს გლეხები პოლიტიკაში რადიკალები არიან და შრომის კითხვებში იქ მუშა სოციალისტების მხარე უჭირავთ. მაგრამ მათ თავიანთი საკუთარი კითხვადა აქვს წამოყენებული: დაიდი კითხვა საუკუნისა,—მიწის გლეხთათვის გადაცემის კითხვა.—„ვიცე მიწას არ მუშაობს, არავიანთი უფლება არა აქვს მამზედ; მხოლოდ მათ, ვინც მუშაობს მიწას თავისი საკუთარი ხელით,—მხოლოდ ვინც მუშაობს,—მას აქვს მიწის უფლება.“ ეს არის მათი რწმენა.

80 წელიწადისა მას ამეტი.—ეუზმოდნდა ავტრ წინზედ ერთი ამ გლეხთათვის ერთი ამეტიკლ კოესსონდენტს,—რაც ზრეე მოველით ამ მინდვრებზედ, რომელიც თითქმის უღაბნო იყო. ჩვენ შეგვახატეთ მათ ის ღირებულება რომელიც ეხლა მათ აქვს. შემდეგ იქ მებატონებმა წაიღეს. ამბობენ, რომ ეს კანონია. მაგრამ ჩვენ არ გვინდა რომ კანონით უსამართლობა

გაიღეს. მებატონეებმა მიწა წაგვართეს, ჩვენ ჩვენი უნდა უკანვე დავიბრუნოთ“.

მაგრამ თუკენ რომ მიწა წაიღოთ და სხვასაც რომ დასჭირდეთ? იგი—ქითხის კორესპონდენტმა.

—მაშინაც ის სოფლები იმავე უფლებით დავებატონებინებ ამ მიწას, მებატონეები კი ვერა“.

მთელი სოციალური კითხვა აქ არის, და ამასთანავე მთელი სოფლისმეც საკუთრების დამკვეთია: ისინი სამართლის სახელით ლაპარაკობენ თავიანთი მფლობელობის უსამართლობის დასაფარად.

გლტებსა სურსთ ჰქონდეთ მიწა, და მათ გადასწყვიტეს იშოვნონ იგი ეხლა მაინც. ამაზედ ერთმა ინგლისელმა კორესპონდენტმა წამოიძახა: „თუ კი გლტებში დავებატონენ მიწას, მაშინ ქალაქის მუშენსაც ასეთივე აზრი მოუვით თავში ქაზნების შესახებ“.

რასაკვირვოლო! და ასეც იხამენ ქალაქის მუშები! მათ ეს უნდა ჰქნან, რადგანაც უახისოდ მთელი ჩვენი ცივილიზაცია განადგურდება, განკრება, როგორც ვაქანენ საბერძნეთისა, რომისა, ეგვიპტისა, ბაბილონისა და სხვა ცივილიზაციები.

კიდევ ერთი საინტერესო მოვლენა: გლტებში მაინც და მაინც მაგერ როგად არ ენდობიან თავიანთ არსებულებს. ამ სახანის ახლად მოცილებულმა ხალხმა გაცილებით უფრო კარვად გაიგო პარლამენტარობის დედა აზრი, ვიდრე მათ, ვისაც უკვე ნელ-ნელა შეუშაბუნეს ტინში პარლამენტარობის შმაში. ერთი ვინმე ამორიკის, მაგალითად. მაგრამ მაინც და მაინც უსააუღოდ უნდა ენდო მას? არჩევანი ძლიერა ჰგავს შემთხვევითი უბრალო თამაშს. რამდენი შემთხვევითი მიზე-

ზით ვათვთობდა ერთი და ვაშაედება მეორე?.. და გლტებში სხვა ამორიკულ სანდო კაცებს აგზავნიან თავიანთ მსწავლენებთან დეპუტატის თვალ-მურის სადევნელად. მათ უკრავდ ესინა, რომ დეპუტატი კარგე წახდება, ვადამირება შეიძლება მტრებისკენაც კი. და ისინიც ჰგზავნიან სანდო კაცს, რომელიც კარგი მოლაპარაკე სრულიდაც არ არის, მაგრამ სამაგიეროდ კაიბის ღიღის ყურადღებით ადევნის თვალ-ყურს. ბევრია ამისთანა გამოცხადებული კაცი, რომელიც ესწრება ხოლმე ღუმის სხდომაზედ, სარწმუნოებრივი მოწინააღმდეგეობის უღლებს ყურს ლაპარაკს და საღამოზედ სოფელში სწერს ხოლმე თავის შთაბეჭდილებას.

მაგრამ, თუცა კრება მხოლოდ ცოტა ხანია რაც სხდომებს მართავს, მაინც გრძნობენ რომ ყოველივე ეს რაღაც სი-ცრუეეა. შეიძლება იმასაც გრძნობდნენ, რომ ეს ნამდვილად მხოლოდ თეატრის თამაშია და სხვა არაფერი. რეგულატივა სხვადა არის და არა ტვარცის სასახლეში. მთავრობამ რომ გადაწყვიტოს სახლში ვაგზავნა ამ 500 კაცისა,—რა წინააღმდეგობას გაუწევდნენ? და თან და თან შეიძლება ის აზრი, რომ პარლამენტი და მისი დებატები მხოლოდ წინამორბედი რაღაცია, რომელიც უფრო შინაარსიანი იქნება, რომელიც უნდა მოვიდეს და მოვა კიდევ.—ისინი გაბმსუკევენ ჩვენ სურვილს, ისინი შეთანხმებთან შეიძლება რეფორმათა რამდენიმე პროექტზედ... მაგრამ ვინმე?—მოქმედება კოლეჯის ხალხი უნდა მოვიდეს. და რუსეთში ვაცხარებულთა მუშაობა ფარული შხადებისა, მუშაობა რწმენისა და კვშირთა განდიდებისა,—ნელი, მაგრამ სხვა და სხვა შემთხვევებით დაპტრებულთა მუშაობა, რომელიც საშხადისა ერთი რაღაც უფრო ღიად საქმისათვის, ვიდრე ღუმის დებატები.

ფ ე ლ კ ტ მ ე

მუშათა მოძრაობის ისტორიიდან

ინტერნაციონალა (გაგრძელება)

სახანა-სათესი მიწის შესახებ.

ვიღებთ რა მხედველობაში, რომ მიწის დამუშავება შესაფერ კონდნასაც თხოულობს; რომ წარმოება დიდ საფებურ-რომ გამბეს შესაძლებელი საჭიროა საერთო შრომისა და მაშინების ხმარება; ვიღებთ რა მხედველობაში, რომ თვით ეკონომიურ-კულტურული მოძრაობა თხოულობს მსხვილ წარმოებას. ვიღებთ რა მხედველობაში საჭიროებას, შევხედოთ სასოფლო სამეურნეო მიწის ისე, როგორც მადნებს და რომ წარმოებითი ძალა მიწისა და მისი ნაყოფები წარმოადგენენ დასაბამს ყოველი სოფლისისა, რომ ნაყოფი მიწისა არ შეიძლება კრძოა კაცის საკუთრება იქნას მიჩნეული,—

კონგრესი აცხადებს, რომ მისი აზრით, ეკონომიური მოძრაობა აუტომატოდ საჭიროებად გახდის მიწის გარდაქმნას საერთო სახელმწიფო კუთვნილებით. მიწა, როგორც მადნები და რკინის გზები, უნდა გადაეცეს მომქმედ მუშათა ამხანაგობების ხელში, იმ პირობით რომ დაცულ იქნას გარანტია ყველასათვის ერთად და თვითუფლისთვის ცალ-ცალკე, ისე როგორც მადნებისა და რკინის გზების საქმეში.

მადნების, გზებისა და ტელეგრაფის შესახებ.

რადგან მიმოსვლის იარაღთათვის საჭიროა ერთი გამგე და მომწოდელი, რომლად არ შეიძლება იყოს კრძოა პირი,

როგორც ეს ზოგიერთ ეკონომისტსა სურს,—კონგრესი იმ აზრისაა, რომ მიმოსვლის იარაღები საზოგადოების საკუთრებად გახდნენ.

ასეთი იყო რეზოლუციები ბრიუსელის კონგრესისა, რომლითაც თავდებო პირველი პერიოდი ინტერნაციონალის ისტორიისა, შემდეგი ბაზელის კონგრესი, ჩვენი აზრით სულ ცალკე უნდა იქნას განხილული: ის წარმოადგენს შვედრების ინტერნაციონალის დიდებისა, მას შემდეგ იწყება მესამე პერიოდი ინტერნაციონალის ისტორიისა, პერიოდი შინაგანი ბრძოლისა და დიდებულთა კაცისა, რომელსაც, როგორც ვიცი, თვით ინტერნაციონალის დაშლა მოჰყვა. გარჩეულ ოთხ კონგრესის რეზოლუციების კრიტიკული განხილვა გვიძტყიკებს, რომ კონგრესისტთა შორის არ იყო სრული თანხმობა. უკვე ენციკის კონგრესის დროს იჩინა თავი უთანხმოება სხვა და სხვა კითხვების შესახებ. სხვა და სხვა ნაირად ესმოდათ, მაგალითად, მიზანი ამხანაგობისა (ბრძოლა იდეალისთვის და ბრძოლა წყურღლმან გაუწეზობისთვის), ორგანიზაციონური პრინციპი ინტერნაციონალისა (ფედერაცია და ცენტრალიზმი), შენადგენლობა ინტერნაციონალისა (კლასი თუ პარტი?) და სხვა. მაგრამ თვით ეს რეზოლუციები გვიძტყიკებს, რომ იმ კითხვათა შორის, რომელთა შესახებ არსებობდა თანხმობა არც ერთ კონგრესის განხილვის დროს არ ხსენებულა კითხვა პარლამენტარობის შესახებ, კითხვა პოლიტიკური ან უკეთ პოლიტიკური (რადგან პოლიტიკურ ბრძოლის საჭიროებას ყველანი, თვით ანარქისტები აღიარებენ). თავიდანვე ყველასათვის ცხადი იყო, რომ ინტერნაციონალი მუშათა ორგანიზა-

ვერ არ იხსენიებენ ამ ვაცილებით უფრო დიდი ფაქტორის სახელს; ბევრმა შეიძლება არც კი იცოდეს მისი სახელი, მაგრამ ჩვენ ვიცით და კიდევ ვიტყვი. ეს არის რევოლუცია. ერთად ერთი საშუალება ჩვენი უსამართლობათა მიწის პირისაგან აღსაგავად.

3. კოპოლტინი.

9 ივნისი.
„Tems Nouveau“

სახელმწიფო ძალის ხელში ჩაგდება და სოციალური რევოლუცია.

მის შემდეგ, რაც ინტერნაციონალი დაარსდა და მუშათა კლასი ყოველ-დღიურ გამოკიდობებას და ბრძოლასთან და თან იკვლევს თავის განთავისუფლების საშუალებას, არც ერთ კითხვას არ გამოუწვევია იმდენი მსჯელობა მუშათა შორის და სოციალისტთა კონგრესებზედ, იმდენი დავა და წინადადებებია სხვა და სხვა სოციალისტურ პარტიათა შორის, როგორც კითხვას სახელმწიფო ძალის ხელში ჩაგდების შესახებ. (La Conquete des pouvoirs publics).

ეს სახელმწიფო ძალის ხელში ჩაგდება ერთად ერთ საშუალებად შეიქნა სოციალური ტრანსფორმაციის სოციალისტურ-პოლიტიკურ პარტიათათვის და მალე თავისი ნაყოფი გამოიღო,—იგი გადმოქცა სოციალ-დემოკრატების და სხვა „პოლიტიკურ პარტიათა“ კანონიერი მოქმედების წყაროდ, მათი დეგლანიზმის დასამტკიცებლად და გასამართლებელ პრინციპად.

და ეხლა, როდესაც მთელი სოციალ-დემოკრატია და სხვა სოციალისტურ-პოლიტიკური პარტიები, რომელთაც სრულიად

დაკარგეს ყოველივე რევოლუციონარული სული, რადიკალიზაციის სრულიად ჩაფლენ კანონიერების და შვილდობაობის შორეულში,—ეხლა მეტადურ, როდესაც ეს პარტიები მთელი დღეა მიწის ზურგზედ არსმუნებენ მუშებს, რომ მხოლოდ ისინი არიან „ერთად-ერთი პარტიები პროლეტარიატის დამცველნი“, როდესაც საჯაროდ გამოხიან რომ თითვითა და იარაღით ბრძოლა ბურჟუაზიული წესებისა რევოლუციისა და მხოლოდ საოჩენო ჩვენო ტენდენტნი, მხოლოდ საყოველთაო არჩენებით არის შესაძლებელი ამ პარტიათა მიერ მთავრობის ხელში ჩაგდება და შემდეგ საპარლამენტო უმეტესობითა და კანონმდებლობით საზოგადოების გარდაქმნა,—ეხლა მიგვაჩინა ჩვენ საჭიროდ, განსაკუთრებით ჩვენში, სადაც პირველად შედის ხალხში სოციალიზმისა და რევოლუციის ცნებანი, მიუთითოთ ხალხს ნამდვილ საშუალებებზედ და დავმოთ ღირსეული ცერპობიდან რუსეთში და იქიდან ჩვენში შემოტანული ნაყოფი ევროპის გადაღრუბული დემოკრატის აზროვნებისა, ევროპის აზრის სიღარიბისა, რომელმაც შეიპყრა მთელი ცერე წოდებულნი პოლიტიკურნი პარტიანი.

მაგრამ, მიუხედავად ამისა, დღეს, სამედნიეროდ, დიდ პოტესტია ევროპის მუშათა კლასთა შორის ამ დეგლაციური კრეტინიზმის წინააღმდეგ, დიდი ტენდენცია არსებობს ნამდვილი სოციალური რევოლუციისაკენ. მის საშუალებათა შემუშავებაზედ ბევრი განებრივი ენერჯია დაუხარჯავს, ბევრი სისხლი დაუღვრია ევროპის მუშათა კლასებსა—და ჩვენც ვცდებით,—გავარკვიოთ ეს ორი მიმდინარება სოციალიზმის განხორციელების საშუალებათა შემუშავებაში,—დეგლანიზმი, კანონიერი მოქმედება, სახელმწიფო უფლებათა ხელში ჩაგდება,—და სოციალური რევოლუცია. ეს ორი ცნება არა თუ ერთი და იგივე არ არის, როგორც ამას ამ

ცია იყო და მუშათა ორგანიზაციით უნდა დარჩენილიყო. მისი ნიდაგი უნდა ყოფილიყო პირდაპირი, გაშლილი კლასიური ნიდაგი კლასთა ბრძოლის, ე. ი. ეკონომიური უთანასწორობის ნიდაგზე. მისი მუშანი ეკონომიური თანასწორობის დასაშვება იყო, თუ მთელი ინტერნაციონალიზმის არა, მისი შეგნებელი ნაწილისათვის მაინც. მართლაც ინტერნაციონალიზმის კონგრესების დარჩა კიდევ ამ ეკონომიურ ნიდაგზე მოქმედ ორგანიზაციად. თითო თავ-შეუკავებელი პანეგირიკის სოციალ-დემოკრატისა, რომელიც მაქსის დაგმობითა მღი მივიდნენ, იძულებულ არიან აღიარონ ეს ფაქტი, მაგრამ ამის შესახებ სოციალ-დემოკრატის „ისტორიკოსი“ შემდეგ მოსაზრებზე ემყარება თავის გასამართლებლად: „ის გარე-მოგება, რომ *) მაქსიმალს ინტერნაციონალის პრაქტიკული მოქმედება იფარებლობდა მხოლოდ საზოგადო ეკონომიურ მოქმედებით და ორგანიზაციით დამოკიდებულ არ იყო ინტერნაციონალის სურვილის თუ პროვოკამისაგან, არა შედეგ ვანსაზღვრულ პირობათაგან. ამ პირობათა გამოისობით მუშათა კლასი ევროპის თითქმის ყველა მხარეში, მოკლებულ იყო საჭირო პირობებს პოლიტიკურ ბრძოლაში მონაწილეობის მისაღებად. მაგრამ გაჩნდნენ თუ არა ეს პირობები ინგლისში და გერმანიაში, ინტერნაციონალი მაშინათვე დაეწეფა პოლიტიკურ მოქმედებას და ამ ნაირად განახორციელდა პოლიტიკური ნაწილი თავის პროვოკამისა“. ჩვენ საჭიროდ არ მიგვაჩინა გავარჩიოთ დაწერილობით ის სიყალბე, რომელიც ზემო მოყვანილ სიტყვებშია მოქცეული. ეს საჭიროდ არ არის,

ვისაც ფიქრი და არგუმენტაციის დაფასება შეუძლია, თვითვე შენიშნავს, რომ იციას სიტყვები არგუმენტს არ შეიცავენ. სურვილი ორგანიზაციისა მის დადგენილებებში იბრძება, ამ დადგენილებში კი კრინტიკ არ არის დაპირული პოლიტიკანიზმის საჭიროების შესახებ. თუ გერმანიაში „პოლიტიკური ბრძოლისათვის“ საჭირო პირობები არ არსებობდნენ სურვილი იბრძობდნენ, მაგრამ არც იქ დაპირებოდნენ პოლიტიკანიზმის შესახებ ინტერნაციონალის მომხრეობა, რადგან ამ გვირა მოქმედება თავ და პირველად მართლაც ამ შეიღობა ინტერნაციონალის მოქმედებით გერმანიაში. ზემო მოყვანილ ციტატაში ჩვენთვის აქ ფასი იმ დეგლანი აქვს, სიდანაც ცხადად სჩნას, რომ მაქსიმალის ინტერნაციონალი არ ჩარგვია პოლიტიკანიზმაში, ამ იძულებული აღსარებას ჩვენთვის დიდი ფასი აქვს. სწორედ ინტერნაციონალის ამ პოლიტიკანიზმაში ჩარგვით უნდა აიხსნას ის გარემოება, რომ თუმცა ინტერნაციონალიზმი სხვა და სხვა კითხვათა შესახებ არსებობდა უთანხმოება,—მაგრამ ბრძოლა, შედეგად რომ ახტდა ისეთი ბრძოლა, არ არსებობდა. იქ არსებული ბრძოლა მხოლოდ დივიური ბრძოლა იყო, ამ ბრძოლის საზოგადო პრინციპების გამოყვლევა და დამყარება ჰქონდა სახეში. ამისათვის საფრთხილიც არ იყო განხეუქობლება ამ უთანხმოებათა ნიდაგზე. სანამ პოლიტიკური პარტიები არ სიდილობდნენ ინტერნაციონალის ხელში ჩაგდებას და მასზედათაგანთ დიქტატორის დამყარებას, ინტერნაციონალი უზრუნველყოფილ იყო განხეუქობებისაგან. ამის სხვათა-შორის ისიც ამტკიცებს, რომ ჩაერინენ თუ არა პოლიტიკური პარტიები ინტერნაციონალის ცხოვრებაში—მისი დემორგანიზაციი დიწყო.

*) Г. Лекк. Интернационал. стр. 105.

ზოგენ პოლიტიკური პარტიები, არამედ პირდაპირ პრიცხვენ ერთმანეთს, პირდაპირ მოწინააღმდეგენი და მტერნი არიან ერთმანეთსა.

ამ პოლიტიკურ პარტიებს რომ ჰკითხოთ, — რათ ეძახიან ისინი თავს პოლიტიკურ პარტიებად? — მაშინვე ვიპასუბენ: — მიტომ რომ ჩვენ პოლიტიკური ბრძოლა გვწამს; მიტომ რომ ყოველივე ბრძოლა ეკონომიური, ყოველივე ბრძოლა კლასთა შორის იმავდ დროს პოლიტიკური ბრძოლაა! — კარგი და პატიოსანი, — ეტყვიან თქვენ, — მაგრამ აქ კანონიერი მოქმედება, პარლამენტარობი რაღა შეუაშა? — აქ კი ჩვენი პოლიტიკური პარტიის წევრი გაკვირვებით შემოვხედავით და მართლაც ეცნობენ, — ვიცი ხომ არ არის ჩემი მოსაუბრეო. — როგორ? სწორედ იმიტომ ვართ პოლიტიკური პარტია, რომ სახელმწიფოს სახელგებში ვიბრძობით, ვსარგებლობთ ის უფლებებით, რომელიც ვვაჭვს დღევანდელ ბურჟუაზიულ პირობებში, და მივიღებთ თან და თან სახელმწიფო უფლების მთლიად ხელში ჩაგდებისაკენ, პროლეტარიატის დიქტატურისაკენ „სოციალური რევოლუციის სახელით“. — ამგვარი ექმნება მათი პასხობა.

თანამედროვე მარქსისტი, მაგალითად, და განსაკუთრებით ბერნშტეინის მიმდევარი, სრულიად ჩაიფლა კანონიერების უფსკრულში და საპირფარეო კენჭი ერთად ერთ იარაღად აღიარა პრაქტიკულად და ასე გაისწავთ თეორეტიკულად მრავალმა მათგანმა სოციალური რევოლუციის მოხდენისთვის. ერთი მათგანი, ავსტრიელი ს. — დ. — ჰილფერდინგი, ფრანგებს რევოლუციონერობასაც უკვირებს, და საფრანგეთის მუშათა კლასის თვიანის რევოლუციის (რევოლუციონერ საკუთრებათა თვიანის, მაგალითად) გაღლების ფრაზოლოგიას ეძახის, და საფრანგეთის წესებს რევოლუციისას — ბურჟუა-

ზიულ წესებად სახავს. საზოგადოდ ამ ბოლო დროს სულელურად გერმანელი ძლიერ თავხედობით ექცევა ფრანგებს, — რევოლუციისაკენ ეს სულელის, მაგრამ მათ ამ შემთხვევაში სხვა არა თქმის რა, გარდა კროლფის „ვირისა და ბულბულის არაიისა...“ თვით ოპორტიუნისტმა ფორესმა ძლიერი წყობურტი ჰქრა ცხვირში გერმანელ ს. — დემოკრატის ამსტრადამის კანგრესტზე; თუ კი ამისი გარბობა შეეძლო მოუხვედრებ ვერგანენს, ძლიერ საგნობაზელი იყო ეს წყობურტი...

აგრეთვე ბლანქისტი მუდამ გაიბახლა, და ეხლაც გაიბახიან ნაშუები ბლანქისისა, რომ სახელმწიფოს ხელში ჩაგდება ერთად ერთი საშუალებმა სოციალური ტრანზფორმაციისაო, მაგრამ ესენი უფრო რევოლუციონერები გზით აღწევენ ამ მიზანს ვიდრე კანონიერითა, და ამით ინახავენ თავიანთ ღირდებული მებრძოლი მოძღვრის ტრადიციას. დიქტატურა პროლეტარიატისა, — გაიბახიან ისინიც, როგორც ს. — დ. — ემბი, იმ განსხვავებით, რომ ს. — დ. — ემბის უმეტესი ნაწილი კანონიერი მოქმედებით მისწრავის ამ დიქტატურისაკენ, ბლანქისტები კი როგორც კანონიერი, მით უმეტეს რევოლუციონერი მოქმედებენ.

არის აგრეთვე სხვა სკოლები სოციალიზმისა, რომლებიც კანონიერი და არა კანონიერი გზით მიიღებენ დიქტატურისაკენ, რომელიც არ სცილდება სახელმწიფო დაწესებულებათა სახელგებებს და მათ ფარგლებში, **მათი საშუალები** ჰქონიან შესაძლებელი სოციალური ტრანსფორმაციის მოხდენა.

არის მანასადავ ერთი განსაზღვრული საშუალებად ბრძოლისა — სახელმწიფოს საშუალებად ბრძოლა, — ან არსებულ სახელმწიფო დაწესებულებათა გაუფუჭებას, ან მათი ხელში ჩაგდება და მათი შემწყობით შემდეგ შვიდობიანი გარდაქმნა საზოგადოებისა, ან და მათი დანგრევა რევოლუციონერი გზითა

გელა დროა აღენიშნათ აქ კიდევ ერთი მნიშვნელოვანი გარემოება. ინტერნაციონალი, როგორც ესთქით, სხვა და სხვა ელემენტებისაგან შესდგებოდა: ერთი ნაწილი მისი წევრებისა ბურჟუა — დემოკრატიული ელემენტებისაგან შესდგებოდა, ეს შემდეგმა ისტორიამ დადგენიტიკა. ეს ნაწილი ბატონად და გამვედ ინტერნაციონალის აზროდეს არ ყოფილა, მან შეიჭრა ინტერნაციონალიში ბურჟუაზიზმის გამპყენილი შხამი და შემდეგ ნელ-ნელა ან სრულიად ჩამოგდრდა მის, ან და სოციალ-დემოკრატიადა გადაიწიათა, მაგრამ ჯერ კი მარქსისტები სანახებროდ დემოკრატებად მონათხა. თითქო ინტერნაციონალიში დარჩნული ბურჟუა — დემოკრატთა და მარქსისტთა შორის ხელშეკრულება მოხდა: თქვენ სოციალიზმს დემოკრატობი აურთით, ჩვენ დემოკრატობს სოციალიზმს აურთეთო. იეპუჭეს და ბოლოს მორიდდნენ — მორიდების შედეგად სოციალ-დემოკრატია იშვა. ის კი, ვინც უწინადა ბურჟუაობა ირჩია, იძულებულ ექნა ინტერნაციონალიდას ვასულიყო. ადვილი შესაძლებელია, როცა იყოს, ზემო მოყვანილ კიტატობი ინტერნაციონალის სურვილზე ლაბარაკობს მას ინტერნაციონალის ეს ნაწილი ჰყავს სახეში. ამ ნაწილისთვის რასაკვირველია, პოლიტიკაინიში სასურველი იყო და ვინ იცის, შეიძლება ის კიდევ უწახდებდა ნიადგვ ინტერნაციონალიში ამ მიმართულების გამარჯვებას. ამ მიმართულების გამოხატვლი საერთო საბჭო იყო — საერთო საბჭო კი მარქს-ენგელის იყო. თვით მარქსი კუვლემანისადმი მიმართულ წერილებში ისე ხმარობს სიტყვა „შუ.“ ს თითქო „შე“ და საერთო საბჭო ერთი და იგივე იყოს. მაგრამ ინტერნაციონალიში სხვანიც

იყვნენ და ეს სხვანი ინტერნაციონალის იმ ნაწილს შეადგენდნენ, რომელსაც დიდი სიპატია არ ჰქონდა იმ სახელმწიფოებრივ პრინციპისა, რომლის გამოხატვლიდა საერთო საბჭო იყო გამხდარი. უპირატესობა იმ მიმართულებისა, რომესაც თავის ხელმძღვანელად საერთო საბჭო გაეხადა იმაში მდგომარეობდა, რომ მას შეეგნებულ, უკვირია და დიდი მოშობადის მქონე ღირდებენ ჰყავდა (მარქსი, ენგელსი), რომენიცი, თუცა ფარულად, მაგრამ მაინც ვახანებდნენ მათ და რომენიც სწინელის თანდათანობით მისწრაფოდნენ თავიანთ გვეგვის განზორიებლებისკენ. ამ დროს ინტერნაციონალიში კიდევ არ სუვედებდ ვარკვეული შემთხვევებს სოციალიზმზე, მის მიზანზე და სახარებზე. მაგალითისთვის შორს წასვლა არ არი საჭირო, ავიღოთ ფ. ბეკკერი, რომელმაც გვიარჩინ თვალსაწირო როლი ითამაშა შემდეგ, ინტერნაციონალის მარქსისტულ განკვირებაში. თავად პრეტვილდ ის მოწინააღმდეგე იყო სოციალიზმისა და კომუნისმისაც, მას სრულიად არ ესმოდა საჭიროება ერთი საკუთრების გაუქმებისა, მისი სპასაზური და იდეალი, მისი პანაცეა, ერთი სიტყვით, კოპერატული ამხანაგობები იყო, ამ კოპერატული ამხანაგოებით სცილობდა ის სოციალური საკითხის აღწასს. ასეთი იყო შეუგნებლობა ბეკკერისა და რაღა უნდა ითქვას სხვებზე, რომელთაც უფრო ნაკლები მოშობადობა ჰქონდათ და ნაკლებ როლსაც ითამაშებდნენ ინტერნაციონალიში. ამ გვარი საერთო სისუსტე კიდევ უფრო უადვილებდა საერთო საბჭოს თავის მიზნის განზორიებებისა, თავის კერძო გარკვევის მთელი ინტერნაციონალის კოლექტიური რწმუნად რწმუნებისა. საერთო სისუსტის დროს, საერთო გონებრივ არეული-

და შედეგად ისევ მსგავს დაწესებულებათა შექმნა თვით დიქტატორთა მიერ, რითაც შეიძლება შემდეგ აგრეთვე შევიდომაინად გარდაქმნა საზოგადოებისა. კაუტის აზრი: „სახელმწიფო უნდა იყოს ბერკეტი სოციალური რევოლუციისათა“, (Agrarfrage)—ნათლად გვიხატავს ამ სოციალისტურ გრუპის რევოლუციონერულ საშუალებათა ფორმულას.

ცხადია, ყველა ზემოხსენებულ პარტიათა შეხედულება ბრძოლის საშუალებად განისაზღვრება მათ მიერ სახელმწიფოს აიპარებთ, ისინი სახელმწიფოს არ უარყოფენ პრინციპალურად, მათი იდეალია—სახელმწიფო ორგანიზაცია მომაკვლი სოციალისტური საზოგადოებისაც: ყველა უნდა გახდეს სახელმწიფო მოხელედი, —ხშირად გვსმენია ზოგემ ამ სკოლათა წარმომადგენელთაგან, და ამიტომაც ეხლა ეს სახელმწიფო ფარგალი დაუსახავთ მათ ერთადერთ სამოქმედო ასპარეზად. აქედან ლოღოკურად გამომდინარეობს მათი კანონიერება, მათი უარყოფა ძალ-დატანებით რევოლუციისა, კაუტის, დელსა და ფერისი იკლოკანტური სოფიზმები რევოლუციის განსაზღვრის დროს, მათი „პარლამენტარული კრეკინიზმი“ და სხვა, ამ ბოლოს დროს ბრანქსტეშპაც კი დამკარგეს თავიანთი რევოლუციონერული ტრადიცია, თუცა ეს უფრო მათი სრული გადაშენებით აიხსნება.

და ყველა ამ ცნებათ კი არავითარი საერთო არა აქვსთ არც სოციალიზმთან, არც რევოლუციისთან. ინტერნაციონალსკი არ ესმოდა პოლიტიკური ბრძოლა, როგორც საპარტიო კენქის ხმარება და კანონიერება. როდესაც ინტერნაციონალი ამბობდა, რომ ყოველივე ეკონომიური ბრძოლა არის იმავე დროს პოლიტიკური ბრძოლა,—ამით იგი პირდაპირ უწეხნდა კაპიტალიზმისა და სახელმწიფოს განუყოფლობად და ერთარსებობაზედ, ამით იგი პირდაპირ ამბობდა, რომ ეკო-

ნომიური ბრძოლა (ბრძოლა კაპიტალიზმის წინააღმდეგ) უნდა გამარჯვებით დაგვირგინდეს,—ამისათვის საჭიროა: პარტიული პოლიტიკური, ე. ი. სახელმწიფოს წინააღმდეგ, რომელიც ყველა თავისი დაწესებულებებით მფარველობას უწევს კაპიტალიზმს, ბერკეუბისათა. ამიტომაც დაიწყო მან თავის დროშაზედ: „მუშათა განთავისუფლება უნდა მოხდეს თვით მუშათა მიერ“. ეს დევიზი უბრალო ფრაზა არ არის, მასში შთაბეჭდილია მთელი დიდი არსი სოციალური რევოლუციისა, მთელი ფილოსოფია რევოლუციისა და რევოლუციონერული ბრძოლისა.

„მუშათა განთავისუფლება უნდა მოხდეს თვით მუშათა მიერ“ ნიშნავს სრულიად გამოყოფას მუშათა კლასისა ბურჟუაზიასა და სახელმწიფო დაწესებულებათაგან, სრულ უარყოფას კლასთა თანამშრომლობის, სრულ უარყოფას კანონიერებისასა და სახელმწიფო დაწესებულებებში მონაწილეობის მიღებისას. მუშათა კლასი, შეჯამებული რაგორც ცალკე კლასი, წინააღმდეგ ბერკეუბისა და სახელმწიფოს, —კლასი, რომელსაც აქვს თვით-შეგნება, მომხრეება, დასახული იდეალი და სამყარო ენერჯია ამ იდეალის განსახორციელებლად,—არის ელემენტი, რომელმაც უნდა განათავისუფლოს შრომა და მთელი კაცობრიობა, დაამკვიდროს ახალი საზოგადოება თავისუფლებისა, თანასწორობისა და ძმობა სოლიდარობისა,—და ყველა ეს კლასების მოსპობითა და არა მითი სოლიდარობით, პირდაპირ მოქმედებდა, და არა რამდენიმე არჩეულთა მიერ ბერკეუბიულ დაწესებულებებში მონაწილეობის მიღებით, სახელმწიფოსთან ბრძოლით, და არა მისი ხელში ჩაგდებათ, და ბერკეუბის სახელმწიფოსა სრული მოსპობით, და არა ერთთან შერეებითა და მეორეს გაუმჯობესებით.

აი რას ნიშნავს ზემოხსენებული დევიზი ინტერნაციონალ-

ბის დროს ის ერთი იყო რომელიც გარკვეულ ზგას ადგა და ინტერნაციონალს, ამ გამოურკვეველ მასის მიეწიებოდა თავის მიზნისაკენ. ინტერნაციონალიზმი არსებულ მეორე მიმართულებებში არ ჰყავდა ისეთი მძლავრი წარმომადგენელი, რომელსაც შესძლებოდა საკმარისი სოლიდარი და აგრეთვე ტუტით აღნიშვნა მის და საერთო საბჭოს შორის არსებულ უთანხმოებათა რაც შეეხება თვით უთანხმოებათ—მათი არსება ექვს გარეშეა. მტკნარი სიტყვა*) ვითომ უთანხმოებათ ბაკუნინის ინტერნაციონალიზმის შესვლის შემდეგ ეჩინოს თავი. იურის ფედერაცია, რომელიც ლიდერად გახდა ოპოზიციისა, აცხადებდა, რომ უთანხმოება არსებობდა, ბაკუნინის ინტერნაციონალიზმის შესვლით, მაშასადამე, ბაკუნინს კი არ შეუქმნია ოპოზიცია, ბაკუნინს ეს ოპოზიცია დახდა ინტერნაციონალიზმი და რადგან მისთვის ის აზრები, რომელთაც ოპოზიცია იცავდა უფრო სიმპატიური გამოვლიდა, ისიც მიემხრო მას და როგორც ძლიერ სინტეტურ, შემოქმედ აზრებების და მომხრეების მქონემ, როგორც შეუდარებელ საორგანიზაციო ტრანტისა მქონემ ეს ოპოზიციონერი აზრები ერთბაშად მოიკეთა და მას ვარკვეული ფორმა მისცა. ადგილი მისხვედნითა თუ ერთთვის არ სწავლობდა ბაკუნინის ინტერნაციონალიზმის შესვლამდე ბრძოლა იმ ორ სოციალისტურ სკოლას შორის, რომლიდან ერთი (პრქსისა) თვითდაწვე არსებობდა და ჩუბდა, მაგან ისტუმატორულად იზადებდა გამარჯვების, მეორე კი თვით ინტერნაციონალიზმში შემუშავდა. მაქსიმალის ინტერნაციონალი სოციალისტური ორგანიზაცია არ იყო, ის იყო უბრალო მუშათა

ორგანიზაცია მხოლოდ სოციალისტური ხასიათისა, მაგრამ სწორედ იმისათვის რომ მუშათა ორგანიზაცია იყო ის, ხელმძღვანელი თავის კლასიური ინსტიტუტი, მისწრაფორდა სოციალიზმისმხენ. სანამ ეს სოციალიზმი არ იყო გამოცხადებული ინტერნაციონალის საერთო რწმენად, ყოველ ლედგილო იყო კითხვა იმის შესახებ, თუ რომელი სკოლის სოციალიზმი უნდა გამხდარიყო ინტერნაციონალის რწმენად ჯერ საერთო იყო საზოგადო სოციალისტურ პრინციპების დამკარგება და ზენე ვითი, რომ ცდა ამ მიზნის მისაღწევად ლოზანის, ე. ი. მეორე კონგრესსადწვე დაიწყო, მესამე კონგრესზე სოციალიზმა გაიმარჯვა პრინციპალურად და მეოთხე კონგრესით უკანასკნელად დაწყარდა ის ამხანაგობის საზოგადო მისწრაფებად. იმის და მიხედვით, თუ როგორ ირკვეოდა სოციალისტური ფიზიონომია ინტერნაციონალისა, თვით სოციალისტთა შორის ხდებოდა დფერენცია. ეს აუტოლევი პრაქსი იყო და ის ადამიანს, რომელიც ამ მოკლენას მალაფდენენ და მერხედ, როცა მისი დამალვა შეუძლებელი გახდა, გაიძახოდნენ, რომ განუთქილება ბაკუნინმა შემოიტანა, ან განებდა სტუდენტენ, ამ მათ არ ესმოდათ აუტოლევიზმა იმ დიფერენციისა, რომელიც თვით ინტერნაციონალის ზრდამ, მისმა განვითარებამ, მის ისტორიულმა საჭიროებამ გამოიწვია. ერთი რამ კი არის ცხადი: ბაკუნინის ინტერნაციონალიზმის შესვლამდე საერთო ხასიათი გიმორბე (პრქსიანეგლის) თავისუფლად დანავარდობნენ ინტერნაციონალს თავზე, ინტერნაციონალიზმი არ იყო ისეთი ძალა, რომელიც მის გამკლავებას შესძლებოდა გონებრივ—პრიციპალურ ნიადაგზე. ბუქუნინის მოვლენების შემდეგ მეგობარობა იცვალა: ძალას ძალა დაუღდა

იხ. Guillaume. L' Unitariental და აგრეთვე Memoire de la federation jurasienne.

ლისა. ამას ინტერნაციონალი პრაქტიკულადაც და თეორეტიკულადაც ამტკიცებდა, სანამ არ დაინგრა და ერთმა მისმა ნაწილმა, — მარქსისტებმა ძველ იაკობინურ დემოკრატიზმად არ გადააქციეს მთელი სოციალიზმი. — მორგის კი, ანარქიზმი, აგრე უფრო არ განვითარა ეს პრინციპი სიტყვითაც და საქმითაც. ეს დღევანდელი ინტერნაციონალი სრულიად წინააღმდეგი იყო, ვიდრე ლიტატურა და კანონიერება; ეხლა მისი მიმდევარნი და დამცველნი მხოლოდ ანარქისტები-ღა არიან.

დღეს ჩვენთვის პოლიტიკური ბრძოლა ნიშნავს ბრძოლას სახელმწიფოს წინააღმდეგ, და არა ლეგალიზმს; დღეს ჩვენთვის სიტყვა „პოლიტიკური ბრძოლა“ და ინტერნაციონალის დევიზი: „მუშათა განთავისუფლება უნდა მოხდეს თვით მუშათა მიერ“ — ერთსა და იგივეს ნიშნავს, და როდესაც ჩვენ ვამბობთ — ჩვენ წინააღმდეგ ვართ პოლიტიკური ბრძოლისა, ამისი მიზეზი თვით ბ. მ. „პარლამენტარული კონტინენტი“ ბრძანდებიან, რომელთაც მთელი ქვეყნის მუშათ მოპოვნეს აზრი, რომ პოლიტიკური ბრძოლა მხოლოდ საარჩევნო თქვების რაზხუნს ნიშნავს. და როდესაც ისინი გვეუბნებიან, — თქვენ პოლიტიკის წინააღმდეგნი ხართო, მაშასადამე რეაქციონერებო, — ან განგებ ამბობენ, რომ ბინძური ცილის წამებით მოგვისპონ მოქმედების სახსარი მუშათა შორის, ან და თვით არიან ტენიგამადაყველნი კანონიერებით, რომ გარკვეულ კენჭის ყრისა მათ არც პოლიტიკა და არც ბრძოლა ჰგინათ.

მაშასადამე, — ჩენი სახსარი სოციალური რევოლუციისა სულ სხვაა, სრულიად წინააღმდეგი იმ ბრძოლის პრინციპისა, რომელსაც აღიარებენ ლეგალიზმის მათთვის სახელმწიფო ძალის ხელში ჩაგდება, ლიტატურა, და შემდეგ კანონმდებლობით გარდაქნა საზოგადოებისა, მათთვის სახელმწიფოა ბერკეტი სოციალური რევოლუციისა“, — ჩვენთვის კი მოსპობა

წინ, დაჯანბნულმა ოპოზიციამ თავის აზრების გამოხატველად ტრაქტორის დღე იპოვნა — თავის გონებრივ განვითარების და გერმანიისა და დღეა: დაბნულ, ვაცალ-აკავევებულ აზრებს ოპოზიციისა ერობის, გარკვეული სისტემის ხასიათი მიეცა. როცა ვულ დასმით უყვირდებით ინტერნაციონალის ისტორიას, გერმანიისა, რომ ბაკუნინი მის ისტორიაში შემთხვევაა, მაგრამ ის მიმართულა, რომლის გამოხატველად ბაკუნინი შეიქნა არ არის შემთხვევა. ის ინტერნაციონალის ისტორიის ისტორიული საქორიება. ბაკუნინი, რომ არ გამომჩნდიოყო, სულე რათა, მის ადგილზე სხვა ვინმე განდებოდა, მის სხვა სახელი ერქმეოდა, როლის კი იმავს ითამაშებდა. ისტორიული საქორიება, ისტორიულად დასაბუთებული მიმართულება ყოველთვის გაიჩნეს თავის გამოხატველს, ეს აუცილებელია და ამისთვის იმ მიმართულების გამოხატველს, რომელმაც ინტერნაციონალში ამ აუცილებელ მიზეზის გამო იჩინა თავი, შეთხვევით ბაკუნინი შეიქნა.

განხეთქილების მიზეზი გერმანიაში იწეა. 1868 — 9 წ. სწორედ ბაკუნინის ინტერნაციონალში შესვლის დროს, იქ დაიწეს პარლამენტარული აფიკაცია. 5 — 6 კაცი, მათ შორის იმდენი პარლამენტარული, კიდევ იქნენ არჩეული დემუტრატებდ. დაიწყეს თუ არა გერმანიაში პრაქტიკა პარლამენტარობისა, შევიცარიის გერმანულმა კომიტეტმა პარლამენტარულ მოძრაობაში პარლამენტარობის მიღების შესახებ კითხვა აღძრა. რასაკვირველია, გერმანულმა უფლები ნაწილი დღის ალტაცებით მიეგება სოციალ-დემოკრატიის პოლიტიკურ ასპარეზზე გამოსვლას, მაგრამ ამასთანავე ის ნაწილი ინტერ-

ყოველივე სახელმწიფოსა, ყოველივე მის დემოკრატიზმითა, ყოველივე ლიტატურისა, და მათ გარეშე ორგანიზაცია მუშათა კლასისა დღესაც სახელმწიფოსა და ბურჟუაზიის წინააღმდეგ გამოხატულია.

მათთვის სახელმწიფო, კანონიერი, პარლამენტარული კონტინენტი პოლიტიკა, — ჩვენთვის კი კანონისა, პარლამენტარული და სახელმწიფო დაწესებულებათა წინააღმდეგ ბრძოლაა პოლიტიკა.

ენათა ვისი „პოლიტიკა“ სჯობია და ვინ უფრო-ყოფს პოლიტიკურ ბრძოლას.

მათთვის სოციალური რევოლუციია სახელმწიფოს შექმნით, სახელმწიფოს სახურებში და სახელმწიფოს დახმარებით უნდა მოხდეს, — ჩვენთვის კი სახელმწიფოს გარეშე, სახელმწიფოს წინააღმდეგ, — სრულიად ახალ საზოგადოებრივ ძალათა და პრინციპთა დახმარებით. ენათა რომელი პრინციპი უფრო კემპარიტია და ცხოველი.

Baton.

საყოველთაო გაფიცვის მეორე დღეს.

მომავალი საზოგადოება.

(ა. ბურჟესი, სპილენძის მუშათა ფედერაციის სერგეარისა).

მასხმევა, წარდგენილია სპილენძის მუშათა ფედერაციის სახელით, მონადგავს კონგრესსზე.

წინააღმდეგ აზრები.

(დასასრული)

ორ-გვიარდ გვიანსებენ: ბავშურად და სერიოზულად. ჩვენ ჯერ მხად არა ვართ, — ამბობენ ისინი, ვისაც ყოველივე მოძრაობა შიშის ზარს ჰგერის და აწუხებს, — ეს თა-

ნაციონალისა, რომელსაც მტკიცეთ სწამდა საქორიება ინტერნაციონალის სარევოლუციო და საეკონომო ნიადაგზე დარჩენისა, წინ აღუდგა ანგვარ მოქმედების და ბრძოლა გამიართა. გერმანელი განდენ ლიდერებთა იმ ინტერნაციონალში არსებულ მიმართულებისა, რომელსაც დიდი ხანია ფარულ მიზნად ჰქონდა კავშირის პოლიტიკურ პარტიას დაარდაქნა. იურის დევნაცარია კი ვახდა იმ იმართულების ოპოზიციის შეთაურად. აი მიზეზი განხეთქილების ინტერნაციონალში. მხრად იმ ანგუშეტის დასარღვევად ამბობენ: მიზეზი განხეთქილებისა რომ გერმანელთ მოქმედება ყოფილიყო, მაგრამ ვერა ვერმანიაში იჩნდა თავსა. მართალია, მაგრამ მაგარი ის არის, რომ ინტერნაციონალი შექმანდის გერმანიაში არც კი არსებულა, გერმანული ინტერნაციონალის ცენტრი შეიქმარა იყო და ვ. ბაკუნინი ეფუძს სათავეში. თვით გერმანიაში კი ინტერნაციონალმა ხელმძღვანელმა უშთავრესად ლონგეტის მიერ, თავიდანვე პარლამენტარული-პოლიტიკურ პარტიის სახით იჩინა თავი და მისი გამარჯნა და ბრძოლა დაწყება ორ მიმართულებათა შორის ინტერნაციონალში სწორედ ერთ და იმავ დროს მოხდა. რად გხბდა, მინდა-მინაც შეიქმარა ინტერნალ ამ განხეთქილებისათვის ეტყვადივი განსაგებია, სწორედ იმისათვის, რომ შეიქმარაში უკვე არსებულდა ყველა საქორი პირობები პოლიტიკანობის საფარულია და რაკ გზა გაიკავა იმ პოლიტიკანობისათვის გერმანელთა 1868 წლის მოქმედებით, შეიქმარა იმ ერთი ნაწილი ინტერნაციონალისათვის, რომელთა სათავეში შო. დე-ფონში კულერი, გზაკვალ ამნულ ბურჟუა და ერენეში ფრაკვალ ამნული ბურჟუა-რადიკლები ედგნენ, მანინე „დეფონა“ იმ

ვის დღეში არ განხორციელდება, — ამბობენ სხვატყეობი, ვინც მხოლოდ თავისი სიკეთლის სიგაძეს იღებენ შეტევლობაში. ჩვენ, რასაკვირველია დაუყოვნებლივ იღიარებთ, რომ ხალხის გონება ისე არ არის განვითარებული, როგორც ჩვენ ვგინდა, სასურველია განმავლობაში მოწინააღმდეგეობა. სტრუქტურისათვის ზრდილობა მუშეში დამადა მზავალი ნაკლები იღიარებანი, — შური და მტრობა და სხვ., რომელზედაც ნაგარლობს კაპიტალისტური ბატონობა. ჩვენ ში და არა ვართ, შეიძლება, და განმათვისსუფლებელი საყოველთაო გაფიცვა შეიძლება ზეალ არ მოხდეს.

მაგამ ამის აღიარებამ მოქმედების სურვილი ყი არ უნდა გამოგვაქალოს და ინდიფერენტებად არ უნდა გადაგვაქციოს, მართალია, ჩვენ ვერ მომიწევნებულნი არა ვართ ღირსი საქმისათვის, მაგრამ ჩვენ მაინც ვგეგმის მისი მნიშვნელობა. მისთვის გვაძლიერებთ პრაქტიკადა, გვაძლიერებთ ჩვენი ძალები, სიტყვათა, წიგნებით, კრებებზედ, უხარლო მუსიკი-ფერის დროსადა და ჩვენი ერთობ ხალხს ტყუნი შინა აზრებით და მაშინ, როდესაც სინდიკალიზმი ვაშოვა ამ ვიწრო ფარგლიდამ, სადაც ის უნდა რომ შეხებოდნენ, ჩვენ შეგვეტყობა პირდაპირ შეხებდით კაპიტალისტურ საზოგადოებას და უშოზება გვაქცავდით: ჩვენ მზადა ვართ! და ეს იქნება უსათუოდ, ამხანაგებო! შეუტყობელი წარმოვიდგინოთ, რომ მომავალი, შესაძლებელი, საერთო და საყოველთაო ბედნიერების შემხედვარე ხალხმა, რომლის შეგნება და ღონება თანდათან იზრდება, სასურუნოდ მოიხაროს ქელი. შეუტყობელია წარმოვიდგინოთ, რომ საშინელი გაფიცვასა მწარე მაგალითებმა, საშინელმა კრიზისმა და უშოზობამ, რომელიც ღებინა პერიოდულად, არ აუხლოდნენ თვინელი მათაც კი, რომელთა შეუტყობლობა განსაკუთრებულ სწულდება მიანიათ.

ხალხი მაშინ გაინათვისსუფლებს თავს, როდესაც მოინდომებს. ვიშეშოთ მის განსათვისსუფლებლებს, როდესაც სოციალური ტრანსფორმაცია მოხდება მხოლოდ ინტერნაციონალიზმად, ამბობენ ზოგიერთი ამხანაგები, რადგანაც, — შეხებულთ მაგალითად საუბრანების, რადგანაობაშია, მარტო რომ მოახდინოს სოციალური რევოლუცია და გამოეყოს მთელი კაპიტალისტურ ქვეყანას? მე ყი პირადად ამისი არა მემშინია და დარწმუნებული ვარ, რომ ეს ასეც იქნება: რომელიც ერთი ური, საფრანგეთი, გერმანია არ რუსეთი გადმოვიდგდეს უღელს ქელიდან და დაქცეს ძირს კაპიტალისტურ რეჟიმს. მაგრამ მაგალითი მაშინვე გავრცელდება და ამგვარ სტრუქტურისათვის ერთად ისეთი გავლენა ექნება მთელ ქვეყანაზედ, რომ შედარებით უტრანსის შემდეგ, საოჯადოებრივი გარდაქმნა საყოველთაო იქნება.

მაგრამ წარმოვიდგინოთ საქმე უარეაღ, და ესტყვათ, რომ მაგალითად მარტო ჩვენში მოხდა დიდი რევოლუცია. გვინათ რომ ჩვენ უშდაბლეს მდგომარეობაში ვიქნეთ? ზნეობრივად არა, — გეთანხმებანი მაშინვე, მაგრამ ჩვენ წინააღმდეგ რომ წამოვიდეს მთელი კოალიცია კაპიტალისტურ სახელმწიფოთა და დაემუქოსანი განათვისსუფლებელი ტერორიზმის? როდესაც მოგსპობთ ღირებულებას და გაცვლით, გამოქცელის საშუალებას, რადიოთი შევიძინოთ ის საქონელი, რომელიც უნი არ გვექნება? — იი რას გვეუბნებანი.

თუ მიუის ნაყოფებზედ ვველაპარაკებანი — მაშინ ჩვენი მიუთითებთ ჩვენ მოწინააღმდეგეებს ვიღ გოტყესა და კროპოტკინის შრომებზედ, რომლებმაც თათლად დაამტკიცეს ცოდრებითა და მავალითებით, რომ გამოყოფა საშოზი არ არს, და ქაშია და სხვა მეცნიერებანი მშენიერად მოაწყობენ მაველი ქვეყნის გამოკვების საქმეს. მაგრამ სულ სხვაა,

მოკვებდბას, რომლის დაწყოფება დიდი ხანი სურდათ გერმანელებს. ის ფაქტი, რომ შვეიცარიაში მიიღო სრული, განვითარებული სახე პარლამენტარიზმისათვის ზრდილობა, ახსნილ უნდა იქნას იმით, რომ შვეიცარია წარმოადგენდა დემოკრატიულ სახელმწიფოს, იქაური რეჟიმი შესაძლოდ ბიდას კაპიტალისტურ პარლამენტარიზმის სრულ განვითარებას და არა იმაში, რომ შვეიცარიაში ქაინდა ბაკუნინის ასახუღარი“. ყოღად შეუტყობელია ერთი კაცის შეგავლენით ამისთანა აპოზიტოპური მიმართულების ისეთი საშინელი განვითარება და გაზრდა. ერთი წლის განმავლობაში ის მთელი ევროპას მოედო: განდა იტალიაში, ესპანიაში, საფრანგეთში, ბელგიაში, ინგლისსა და თვით საერთო საბჭოში იხინა თავი. თვით ეს ფაქტი ამტკიცებს, რომ ინტერნაციონალში სოციალისტ-ფუნდერალისტთა (დღევანდელი ანარქისტები) მოვლენა არ ყოღიდა შედეგი ვინმეს კაპრიზისა, ისე როგორც სოციალდემოკრატიის ფორმაცია არ ყოღიდა განვითარებთი ქმნილება. ბაკუნინი, ბაკუნინი ჩვენ ვგვწამს მისი დაუშუტყელი ძალა, მისი ღრმა სინტეტიური და შემომქმედი აზროვნება, მისი შეუდარებელი საყოველთაო გენია, მაგრამ ყველა ესეც არ მიგანინია საქმარისად, რომ მხოლოდ მით ამხსნათ ინტერნაციონალის შემდეგი ისტორია. და ზოლის ვინ იყო ეს ბაკუნინი, რომლის მოვლენათ თავზარი დასცა ვაბურეულებს ვახე დამდგარ პოლიტიკანთ რაზმებს?

პრაიმებიანი. (ტყვიის რეუბრინია). მამა მისი ძეგლის ძეგლი ძალიან შეხლებული ახანური იყო, რომელსაც 2000 მტერი სული გლეხი ჰყავდა, მაგრამ ამ თავის ყნებ მან თვინდგანვე მიანიჭა სრული თავისუფლება და თითონ მიიღო მონაწილეობა დეკარისტების მოძრაობაში. თავის დროსათვის ბაკუნინის მამა განათლებული და შეგნებული ადამიანი იყო. თავის შეგნებთან მამა ძლიერ კარგი ურთიერთობა ჰქაინდა, შეიღებსაც უფრო მამა უყვარდათ. განსაკუთრებით მიხეილ ბაკუნინი საშინლის პატივსცემითა და სიყვარულით იხსენიებს თავის მამას, მაშინ როცა დღევანდელ საშინელ ანტიატატით აღსაცემ სიტყვებსა სწერს. პირველ დაწყებითი განათლება ბაკუნინმა თავის მამის სახლში მიიღო, აქ მან შეისწავლა სხვათა შორის ენები ფრანგული, გერმანული და ინგლისური. 1830 წელს ის შევიდა საარტილერიის სკოლაში და 1832 წელს ის უკვე აფიცური იყო. ადგილი მისახდენია, მან დიდა მამა ვერ გასტოლო სახდერის საშახარში. ბუნებრივად ის აჯანყებულის სულის ცვეთებით იყო მოცული, მას კარვად ესმოდა თუ რა სარგებელი როდის ასრულებს მხდერობა, მას კარვად ესმოდა რომ არბია შეეუფლებოდა და დამწავრებოდა თვინებობის იარაღი, რომ იგი მათათგან ყოველთვის იხმარებდის ხალხთა მისრუფებთა შესახებრეზლად და დასახმობად. იორი წლის შემდეგ (1834 წ.) მან სრულად მიიღო სამხედრო საშახარში, ცოტა ხანი პეტერბურგში და სოფელში გაატარა და შემდეგ გადმოვიდა მოსკოვში, სადაც მაშინ რუსთა ინტელეგენციის ცენტრი იყო. ამ დროს იქ მოქმედებდა გრედელ წოდებული „სტანკეისის წყა“, რომელსაც რუსეთის გონებრივი განვითარებაზე უსარმაზარი გავლენა ჰქაინდა. 1835

მიხეილ ილენსტარდსქე ბაკუნინი
 ხანთათორისო სოციალურ დემოკრატიის კავშირი.
 იუარის ფუნდამანია
 ვინაობა ბაკუნინისა და მისი პირველი მოგზავრობა ევროპაში.
 ბაკუნინი დაბიდა 18 (30) აპრილს 1814 წელს სოფელ

როდესაც ჩვენ დავეკვირდებოდა იმისთანა საგნებში, რომელთა შექმნისათვის ათი-ათასი წლები ყოფილა საჭირო, ყოველ გვაპირს მადანი, ლითონები, ნახშირი და სხვა. ვესტკვით, რომ ყოველივე ეს ჩვენ შემოგვაქვს შორეულ და გარშემო ქვეყნებში. როგორ უნდა ვიპოვოთ ყველა ეს საგნები მაშინ? ამ შემთხვევაში, შრომის კონფედერაციის როლი, როგორც საერთაშორისო გაცვლა-გამოცვლის დაწესებულებისა, ვერ მიადრწეს თავის მიზანს, და სენაირად დავეკვირვება ვიპოვოთ ის საგნები, რომლებიც დაგვიჩვენებს: ამისათვის, ამ სპეციალური მოთხოვნილებისათვის, ჩვენ უნდა შევიწახოთ საცვალი ღირებულება, მაგრამ ეს სფეროზე დიდი არ იქნება, რადგანაც საცვალი ღირებულება მხოლოდ საერთა შორისო გაცვლა-გამოცვლისათვის დარჩება, და მხოლოდ რამდენიმე ხნით.

უყანასწრელი პასუხიც გავაჩივით და გაეაზავით ამ პრინციპების განხილვა ჩვენ პატარა რეზოლუციაში.

თქვენი საზოგადოება იდეალურია, — გვეუბნებიან ჩვენ, — და ჩვენი სურვილიც არის განვხორციელოთ იგი; — მაგრამ რადგანაც იგივე ეტაპების მომხრენი არიან, ზოგი მათგანი ემხრობა ხელნაწილთა სოციალისმს, ცოტად თუ მეტად ფართოს, ზოგს კი სწამს გარდამავალი პერიოდი, როდესაც შრომა კოლექტიური იქნება, მაგრამ საჭიროა შრომის ფორმები კი ნელ-ნელა შეიცვლებიან და თან და თან გაუმჯობესდებიან.

არც ჩვენა გერწმუნს ჯაღა და სასწაულ მომქმედი კვერთხის დაკვირვებად გარდაქმნა საზოგადოებისა. შესაძლებელია, რომ თავისუფლებისა და პედიგერებისათვის ბრძოლა ნელი და სასტიკი იქნას, და კავიჯილხისის ცხეტე მხოლოდ თანდათან ერისათ დანგრეკს...

ყოველივე ეს შესაძლებელია, რადგანაც ჩვენ გრძელვადე ეკონომიკის დაწესებულებით სიბოლოა, რადგანაც ჩვენსავე შეგვიძლია პირდაპირი სურათი დავსატოო გარდამავალ ხანათა. ჩვენ მხოლოდ ვაჩვენებთ პროლეტარიატს, იდეალურ მიზანს და ვეუბნებით! აი საითქენ უნდა წარგვიტაუბღეს მთელი ჩვენი იდელები, — და ჩვენც ვეწახსურებით პროლეტარიატს ამ მიზნისთვის აღსაზრდელად.

თუ გვახში ეტაპები შევვება, ჩვენ მათ შევვადებით სიხარულით, რომ რამდენიმე მანძილი მივც გავაჩრეთ, და შევდგეს ისევ ვავეშურებით იდეალური მიზნისაკენ.

ჯარის კაციც ასეა, — საბოლოო პუნქტსაკენ მსვლელობის დროს დაბანაკება მას მხოლოდ ცოტათი აწუხებს.

ჩვენ არა ვართ მოუთმენელნი და ამანათა მდებენდნი მათი აზრისათვის: და იმათ, ვისაც გრძელი ჰგონიათ გასარბნი გზა, ძალა გაბედულება და დრო კი მხოლოდ იმდენი აქვს, რომ მხოლოდ ამ გზა ნაწილს გავილით, — ყველა იმათ, ვისაც ვულწურველად არა სურს არც მხოლოდ ვაშოკვლა ბატონთა და არც თვით ვაბატონება, — ჩვენ ვეუბნებით: წავიდეთ ერთად, ხელი ხელ ჩაკედებუდნი. ჩვენ თქვენ წაგიყვანთ მომავალი იდელისაკენ და როცა დრო იქნება, ვაგაციოლებით თქვენც ეტაპებს.

ეს დღე დაღება ამანავგებო; ვიძუშათ ამისთვის მთელი ჩვენი ძალი-ლით. შრომა ერთ დღეს ჯაქვს არწუხებს, თავისუფლება მხოლოდ ფრამუტა აღარ იქნება, ადამიანი ბედნიერი და თავისუფალი იქნება თავისუფალ და ჰარმონიულ კაცობრიობაში, და ამითი დღეა მიწის ტრიალი არ შეიცვლება!..

წ. ბაუენი შევიდა ამ წრეში. აქ ბაუენი გაცერო სტანკეის გარდა, ბელინსკის, რუსის უდიდეს კრიტიკოსს, კატკოსს, რომელმაც ისეთი საწუხარო როლი ითამაშა რუსეთის ცხოვრებაში და სხვებს. შემდეგ, ბელინსკის მეშვეობით ბაუენი ა. ვერცენსაც ვაგერო. ამ ეჟად რუს ინტელიგენცია შორის საშინლად ვაგრეცდებული იყო სურვილი გერმანულ ფილოსოფიის დრამად შესწავლისა და მთელი ის ნაწილი ინტელიგენცია, რომელიც ასე ვატაცებელი იყო ფილოსოფიით თავ-შორები იყო სწორედ სტანკეის წრეში, სადაც იქნებოდა მაშინ გონებრივი ძალა მრავალ მომავალ გამოჩენილ მოღვაწეთა. ამ წრეში მის ხელმძღვანელ სტანკეისს ზევად ლენით, ბაუენის ვაგერო კონდილიკისა, კანტისა, გეგელიისა და ფიხტეს თხზულებებს და მათ ფილოსოფიას. გეგელიანობში განსაკუთრებით პატიეცმული იყო. თვით ხელმძღვანელი ამ წრისა, სტანკეისი, რომელიც არაფერი არ დაუწერია, მაგრამ რომელიც თავისი პირად ვაგდენით და გონებრივი ძალით ვარდუვალი ვაგდენა იქონია რუსეთის ინტელექტუალურ განვითარებაზე, გეგელის მიმდევარი იყო ისე, როგორც უმეტესი ნაწილი იმ ახალგაზდა მოაზრებთა, რომელნიც მის ვაგდენის ქვეშ იმყოფებოდნენ. გეგელიანობში არსებითად კონსერვატორული მოძღვრებაა, ის ამართლებს ყოველ არსებულს: ყოველ არსებულს ნება აქვს არსებისა მხოლოდ იმისათვის, რომ ის არსებობს. თვით არსება ემარა არსების განსამართლებლიად და დასაბუთებულად. მთელი გეგელიანობი ამგვარად წარმოადენს ერთ თავ-შეღკავებულ აპოლოგიას არსებულის სამართლიანობისა და ამისათვის ის ნამდვილ სასოწარკვეთილების, არარაობის, უძღურების ფი-

ლოსოფიაა თუ კი მას სოციალიურის მხრივ განვიხილავთ. სწორედ ამისათვის იყო, რომ ერთი ნაწილი ახალგაზღობისა დეფინა მას. ეს მოაზრებ; გერმანობიერ ახალგაზღობა ხედავდა ერთის მხრით ხალხის უშომა, გამოუთქმელ ვაქირებებს, მის სინთავეს ეკონომიურს, განმარბებს და ზნობრივს, — მორიდ მხრით თავის უძღურებას რომ ეს ხალხი ვაგდენებინა, ვამოგყვანა მათქმელებისა და შემოქმედლის ასპარეზზე. ერთი სიტყვით; ხალხი ბნელეთის უფსკურღში იყო ჩაფულეო, ინტელიგენციის პატარა ჯგუფს ვაგდენა და სულთი სურდა სიკეთე ამ ხალხისა, მაგრამ გერმანოდა თავის სინატარავეს, თავის უძღურებას იმ უზარმაზარი ტრანფორმაციის მოსაზღვრად, რომელიც საჭირო იყო ხალხის ამ მდგომარეობიდან გამოსაცყვანად. ხსნას ეგრისად ვედავდა და რასაკვირველია ის სისოწარკვეთილებას ეძლეოდა. ამგვარი მდგომარეობა საჭიროდ ხსნის ვადამეტებით აღტაცებს ვეგელის კონსერვატორულ ფილოსოფიით, რომელიც, როგორც სპეციტი, შეიცავს არსებულის გამართლებას და, მაშასადამე, ნუგეშს სკესს მათ; ვინც თავის თავი არსებულის დანგრევაში უძღურად სცნო, როგორც სხვა მისი ამანავგები თუ ბაუენისიც ამ ფილოსოფიით იყო ვატაცებული. მხოლოდ ერთი ვერცენი, შეიძლება იმისათვის, რომ ის უფრო მომზადებული იყო, წინ ეღობებოდა ვეგელიანობის ამგვარად მიზლობს. თუმცა ისიც ვეგელიანისტი იყო, მაგრამ პოლიტიკაში ვეგელის კონსერვატორს საშინელის სიმკაცრით ეტრბოდა. მას არ სწამდა არც რაციონალიზმა, არც სამართლიანობა ყოველ არსებულს; ის სცილირდა თავიერა ვადებრუნებთა მთელი ვეგელიანობი ისე, რომ კონსერვატორის მთავერ მის პოლიტიკურ დას-

დემოკრატიული არისტოკრატობში და ახარხია.

სოციალ-დემოკრატთა და სხედმწიფთა წეს-წესობალების მომხრე, სხვა დემოკრატთა შორის ზნობად შეხედდრადრთ ასეთ გავით, რომელნიც დემოკრატულ წამოსხსნამის მხრეთაშ აზრან გამოწობილნი, ხოლო ამავე დროს სიდედობენ ეს ზნებთა სმდედოლ არისტოკრატულად დირსებითა და ღნობითა ატრობენ; ამასთხვეუ უფრო დამარბ ჩგნი-დახრებო, მალედა გახმებუდი სუველები, სპეტაკი ხელეობი, წინახედ გათალედი ფრწხიდეობი და სხ. მათ სიტყუა ზასუნში თუ-შუკუებუდი, მაგრამ ამავე დროს თავისი შინაგანი არანგულებობი დაღიებუბის და დირსების შეტნებს გამოსწვივის. ეს განხედო დემოკრატული არისტოკრატობი, ესე იგი ახლად, ჩგნი დროის ხილად, რომელსც სუბედროდ ცუდი დამშადი აქვს. სწოდრ ამ დემოკრატ-არისტოკრატის მოხმარების სოცემე სოციალ-დემოკრატთა და სხვა დემოკრატთა მოადდრებან, რომელიც ქვეყნის სისხს, გადემოკრატებს ძყედ-დამშად არისტოკრატულ სმდედობით, ეითომ დ დემოკრატული სხედმწიფთა წეს-წესობალების მოხმებით ამარბენ. ამ ახლად მოადდრებან, უფხოთადან, უმთავრესად გერმანიის მადამბრებან, გადმოფრენად ფროსხის ერთო კლასწკარეანი ძყედ-მთხერებულ ექმას, მთავრების ზრინდის უზნარი ხელმად და ვეუდამ ვიბედი, რამ.

Коготокъ увязъ,—
Всей пшичкѣ пропастъ.

ბერკერ შეხედრადრთ ასეთ სოციალ-დემოკრატებს და სხვა დემოკრატებს, რომელნიც სუბობის დროს სხვა-და-სხვა სმდედობით სცდალდნენ შეტნობინებით ჩგმთავის, რომ ასინი მარტობი არ ცხლადან, რომ შო ზურეს უკან მრადლეატობის და ხელისი დიდი ძხვად ამ ძხვად ისე სმარობდნენ ჩგმა კონების წარსტეცებლად, როგორც ფარმაცანი თავის ეკლს; თანამომხენედ შიდეინად და აქვე-

დნენ ჩგმ თვალად—წინაშე, დ უდადეგი ამმარტრებითი გაბრედო დედებუდად შიდა-მოადოდნენ ჩგმს წინ რთო... რეზოც უსტრაი“, ვფარომბად ამ აკვარ კრთა შემხედრეც იმ სრულ დერეიბედი, რომელსც ამგვარად აზრ უტრნადედა თმს... როცა დანხას მიხვენ მომხადი არახულ თორ ტაქწხე მჯდომარე და თქობით და თვალ-მარკადებობით ვარშობუქედლიდ სრულად სმარობის მმრძხენეუად შექნამჰ.

ამგვარადვე სოციალ-დემოკრატთა და სხვა დემოკრატთა სმდედობანიც, რომელნიც ხარ-ხარ დემოკრატულ მთავრბობას სმდედობით ქვეყნის სისხს ახირებენ, თქობის სოცობით დაწერილად სირგვის უსტრებობა“ ჩგმთავის.

ხმდედოლ თავისუფლენას მოლოდ ასეთი აზრი და მამობობა ღლებს მესტის ადამანს, რომელიც სუბესობ განთავისუფლად დამანის მირეგობის მმარკედ სხედმწიფთა წეს-წესობალების ბრჭედობიდან. დემოკრატული მთავრბობი მინც მთავრბობა, ესე იგი ასეთი დაწესებულება, რომელსც ხელის ძხვად მიხედვს ხელმად და როგორც მრავალჯერ დამტკიცებულად ისტობობი, ხელის ძხვად შემოსილი დაწესებულება უფედლეთის წარმადეგნად ისეთ ბატონს რომელიც ზახსმ თავისუფლად სუკრობთ კანრწხე დასიყა; დედუნდედი სოციალ-დემოკრატნი და სხედმწიფთა წეს-წესობალების მომხრე სხვა დემოკრატნი ვერ გრძობენ, რომ შთა თვობობა—სმარობის მმრძხენეუად შეუდებულ არისტოკრატულ და სურგუხიფთ თეორიათა უკნობთა შილად, სტრატეოსი მწერანის სიტყუბით რევიზობობი—незаконно дитя отъ сына Чичикова съ Коробочки, ესე იგი ძყედ დახვებუდელ შემხედრე ქალხს და სხედლ-დასტეცებულ მხედელ ვაგებობის ზუბი.

როდესც ვერძობა ბურგუხამ არისტოკრატული მთავრბობა დამბო, კარვად იფოდ რა ტახს უნად დასცდომიად, შესწავლად

ცნად რადიკალიზმი გიგხანად და სწორედ ერთის მხრით ამ გერცენის, რომელიც ამ დროს მოსკოვში ვადმობიდა და მეორედ მხრით თავის საკუთარი ზედამ მოზიდა, კოსტლი, მომქმედი ბუნების ზეგაღონით, ბაქუნინის ნილბო ვეგელისადმი შვირყა, მაგრამ სანამ უკანასკნელიდ უარს იტყოდა იმ დოქტრინაზე, რომელმაც თაღდაპირველ ისე სმობილბო ის, მან ვადასწვიტო წასულიყო თვით ამ ვეგელის სასმობლოში და იქ შეეწწწლად ღრბობა და დაწვირბობით, როგორც ეგვერთ ისე მისი წინამობრედნი. 1840 წ. გერცენისა და ოგარევის დახმარებით ბაქუნინი ვაიმეგზავრა ბერლინში, სადაც დიდის ყურადღებით იმხედლად ლექციებდა და სწავლობდა ვანსაკუთრებით ფილოსოფიას. ახლ მიდამოს საშინელის სიადგილით ეჩვეოდა ხოლმე ბაქუნინი. ამ ვასულად ერთი წელი, რომ ის დაახლოვევით ვაგერო ვერმანის მოწინავე ინტელიგენციას და ბევრ გამომჩინელ მოღვაწეთაუ დაუხმარებოდა. 1842 წ. მან დასწერა რამოდენიმე ბროშურა პოლემიკურ ხასიათისა შელინგის წინააღმდეგ და თიულ ვლიახარის ფეცდონიშით ვამბარებდა არნოლდ რუგეს თურნალში ბტორი: „რევიტო ვერმანისა“, რომელსაც დიდი სტრატეოული მმამუნელოდა აქვს, რადან ის წარმობადგენს პირველ ფილოსოფიურ ცდხს გეგელიანიზმის „ყარახუ დაუნდებისა“, ესე იგი ცლას იმ, მამინ საშინლად ვაგერცულდებულ ფილოსოფიურ სისტემის, რომელიც, როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ პოლემიკურად კონსერვატიული იყო, ისე ვადაკვევობისა, რომ ის ვამხდარყო რევოლუციუის ვამამართლებელ და დამასამოთებულ ფილოსოფიურ სისტემად. შთაბეჭდილება, რომელიც მოახდინდა ამ ეტრულმა მოაზრე ინტელიგენციახუ, როგორც რუსეთში ისე ვერმანიაში, უარმამაზარი

იყო. ვერცენმა როცა წეკითხობა ეს სტატია თავის დღიურში აღტაცებულმა შემდეგი სიტყუები ჩასწერა; „ამ როგორ უნდ თავისუფლად აზროვნობა“. მან ჯერ არც იცოდა, უთ სტატია ბაქუნინის იყო. ერთი სიტყუით ამ სტატიაში ბაქუნინი ვაიკნო მთელ მოაზრე რუსეთსა და ვერმანისა და დაამყარ მისი რეზოლუტია როგორც მოახბისა. სხვათა შორის ამ სტატიაში ბაქუნინმა ვაატარა ის აზრი, რომ მე- XIX საუკუნის დასაწყისის ლიბერალიზმი წარმობადგენდ მხოლოდ უარყოფითი მნიშვნელობის მქონე კანსერვატიზმის ანტიტებსა. რადე ვეფილად დემოკრატისა, ამბობდა ის, მან არ უნდა დაემსოფილდეს ლიბერალური სინტეზითა, არამედ უნდა შექმნად საერთო, სრული სინტეზი, რომელიც ახსნის უველად სოციალურ და პოლიტიკურ კიბხვებს. მაგრამ ბაქუნინი იმასაც ვარვად ხედავდა, რომ დემოკრატია ვერ ასრულდებოდა ამ მოთხონებლობის. ეს ეტიული ბაქუნინმა დასტურებოლ დღეს მთელ მსოფლიოს რევოლუციონურ ნაწილისაგან, ე. ი. ახალ ეკომბრობისაგან კარვად ცნობილი სიტყუებით; სული განმანადგურებელი აზრის იმეგ დროს სული შემოქმედებისა სიტყუები ღრბო ფილოსოფიით და ნაწიდეულ სარევიოლუციო სულის კვევებით. სიტყუები ესე, იმისათვის, რასაკირველიც ვისაც ნამდვილ ფილოსოფიურ აფიორზმის ვაგება შეუღლია შეიცავს მთელ პროგრამას, მთელ სისტემას სარევიოლუციო ბრძობის ლოლიცა. ბაქუნინი ამ სიტყუებისა მიმართად სარევიოლუციუო ძალის, რომელსაც მრისხანე ძალად უყენებს და ის წინ მამინ ვერგზანიაშ და საზოგადოლო ევროპაში მომძინეწარე რეპუტია. სარევიოლუციუო ძალე ყოველი უნდა დამანგრეველი, გამანადგურებელი ძალა, მამამამ იმეგ დღეს

ქონდა არისტოკრატის სიძე, ის გზა-სამგზავნა, რომელთა შიგნითა არისტოკრატის ხაზი ჩაქრული ჰქონდა ხელში. ბურჟუაზია შექმნა თავისი სახელმწიფო წყობილება, ესე იგი ისარგებლა ძველ — არისტოკრატულ დამწიფი პრინციპით, რომელიც მხოლოდ კარდად დემოკრატული თქრობით მთავრავ ხაზის მისატყუებად და დასწავლად ბურჟუაზიას ძალა და შედეგს შექცევდა მიღებად, რომ ეს თანა დამწიფი მოქმედებთა ხაზის თვალში, რადგან კარგად იცოდა, რომ დარბა და დიდა ხის განხვლეობაში დასჯილ ხაზს ამოკრთობდა შედეგს არ ქონდა თავის ძალ-ღონით უკმარისება კეთილგონად და ბურჟუაზიულ მამართლებების ხანგაფი მინარსა გამოვიტოვო.

ხაზის შექმნა და მისცა ძალა მთავრობის და მოსტყუება რუსიკორეკლთა, მადე შეიშინა, რომ ბურჟუაზიული მთავრობა შეუკდა თავის კერძოდ თვალს ამ დემოსის, რომელსაც დღეს, ძველებს მკაცრადობით, მესია სთავილედ რუსეთის ბურჟუაზიაც და შთი კვდის — სოციალ-დასწავლ-დემოკრატები, რომელთაც არც მთავრებენ ამ დღეს, თუქნა ძველი და გულით ეპარტობა კი.

როგორც ჰქონდა ხაზის შექმნა არ ქონდა ცაგო, რა ვერ-ტელის სახელებით ატყუება მის ბურჟუაზია და ბრძალ ქნობიდა იმას, ისე დღესაც სიბრძნის და უსხარისებრი კამო იმავე ხაზის შექმნას არა აქვს თავისი ძალა — დონათ გამოკვლიათ ის ვითომ და დემოკრატული თეორია, რომელიც დემოკრატული მთავრობის სახელებით ქვეყნის ხისს ტვანდებთან, და ბრძალ ვრძობს იმას.

ხაზი ჰქვამდა, რომ სოციალ და სხვა დემოკრატები დღეს მისთან იბრძობა, მისთან ერთად მოქმედებენ, ამტოვნი ნდობა და იმედი აქვს შთაი, მაგრამ განა ძველ დროში ხაზის და ბურჟუაზია ერთად არ იბრძობა, ერთად არ მოქმედებდა? ბრძალა ერთად აბჯლის, მოთხოველ უფლებებს გამოვს სხვა. ამ დღესაც დემოკრატულ რესპუბლიკას უწოდებენ მთავრობის მომხრე სოციალ-დასწავლ-

დემოკრატები და ასწავლად ხაზის, ხელში რომ ჩავიგდებოთ ეს ქვე-მოკრატული რესპუბლიკის მართვა — გამოვიტოვო, მაშინ უფრო ჩველ-ხი, ესე იგი ხაზის ამორჩეული წარმომადგენლები გვეყოლებას იქ, რომლებიც მართებულად განსჯიან ჩვენ საქმეს და გავხეივებს და მძობას, ერთობას და თანსწორობას დაგვემეგდებოდნენ.

სოციალ სწავლ სახელმწიფო წესდებულების მომხრე დემოკრატების მსყვლობა. ამითი ტვიზი მომავლის ამ ტყუალს, რომელიც იცნაათი წლის განხვლეობაში მთავრობის სატყუალში და მწვეველი ჰქვამდ და როცა განათავსებულა, თავის ნებით დბრუნდა და სატყუალში, რადგან სრულებით გადაწევა და მომუშაველ ცნობ-ვრების, სწავლად დახეხულა და თავისუფლ ჰქავის სატყუალის მერ-და ჰქრო არჩია. სწორად იცნავდა ავამანის მწვეველ სხვა-დასხვა მთავრობით დღის ხისს განხვლეობაში კლასტუბო ჩაქრული ჰქვამდ და შთი შორილად ხაზითი ვინებს და აღსრლ-განათლებს, ისე შე-წევა ისინი თავის კარ-დასწავლ წეს-წყობილების საწარმოდას, რომ დღეს, როცა თავისუფლების დრომ დაქროა, დემოკრატები საქციელთ კარგ ამისხლადს და გულ-და-გულ სხვათა ჰქროს შესწავლას ვერ ჰქვამდენ, მაინც ვითომ და დემოკრატულ სახელმწიფო წესწყობი-ლების თეორიათა მერად იკვდებს შუა აქვთ თანა შევიყოლია და იმას კაბახანა, ანარსიტუბა უტოპიას-იგნების ხაზის, წარმოად-გენესლ და განუთრეველები ეპოტორიანს, რადგან უმთავრო-ბით ხაზი ვერ მოაწეობს თავის საქმეს, არც არის სასამილდ მო-მხანდელი და თქვენ უტოპიას ვერ ამწეობს. რაც უნდა უტოპა იყოს ჩვენი მოსტყუება, იგი მაინც ბურედ უფრო მწიფა და თ-ვისუფელა, ვიდრე თქვენა დემოკრატულ-არისტოკრატული და ხეს-მოკვადებული შეტობა, სბრძალ სოციალ-დემოკრატისტები!

მასწინათ ვერბათ ერთ მარვეველ სოციალ და ხაზსხვად ცვლხმს მითხარს კურთხა სუფრის დროს: ჟარ სოციალ-დემოკრატული სახე-მწი-ფო უნდა აშენდეს, და შემდგეს ის რომ წაბეკვა, ანარსა გამოედათო.

რევოლუციოთა არის უღიდესი და უძლიერესი შემოქმედებითი ძალა. რევოლუციოთა ძველს ანგეფს, იმისათვის, რომ ის ახა-ლი, რომელიც მისში არის ჩასახული ვეღარ ტეცევა თავის კანში, ხეცაქნა მის და ვადლოდის და ამგვარად ძველს დნ-გრევიით იხლი იხვება. რევოლუციოთა დანაზრეველი ძალა ყოვლის უფლ, მაგრამ მას ყოველთვის ხელმძღვანელობს ამე-წეების სურვილი: ის მონებს ანაღვრებს თავისუფლების დას-ამყარებლად, სიმბრენსა სინათლთა ჰკლავს, უფულმდობას თანსწორ-უფლებიერანობითა თრგუნებს. რევოლუციოთა წინასწარ ევოლუციოთის მიერ შობილ და აღსრდილ იდეალის იბრძობა. ის იმბარების ამ იდეალის სულთა მთუთავ ძალების განსაზღვრე-ლიად, იდეალის თვისუფალ საყუფად. ყოველი ნაბიჯ რე-ვოლუციოთის მის ხელმძღვანელ იდეალისკენ, არის დანაზრევა-განაღვრება ყოველი იმისა, რაც ამ იდეალს ელბემა წინ, რევოლუციოთა, მისმასამე, არის ძალა და მითრეველი, მა-გრამ ამავე დროს ის არის შემოქმედებითი ძალა, ამისათვის სუ-ლი, რომელიც განაგებს რევოლუციოთას და დანაზრევის სურ-ვილზე იყვანს მის მომქმედ და მამანს, არის იმავე დროს, ამა-ვე ადამიანის შუამდგომელი, სული შემოქმედობისა.

გერმანიაში ბაკუნინი ფილოსოფიის შესწავლად წამო-ვიდა, როგორც უყვე ვსთქვით. შემდეგ ის უნდა დაბრუნებუ-ლიყო რუსეთში და, როგორც ამბობდნენ, ფილოსოფიის კა-ფედრა უნდა დაეკრო. მაგრამ რაკი ბაკუნინი ცხოვრების მო-რეტიში მოხვდა, რაკი ერთი წეტობა საწევოლიყო სხვაში — მან თავის თავი იწინა, მასწილ მიძინებულმა მებრძოლმა გი-ვლების და კაფედრად და მაგისტრატურად უყვედებულ იწინა. გერმანიაში ის ბერლინში, ლეიპციგში და დრეზდენში იყო.

ამ უკანასკნელი ქოლქიდან გიგებუზარა შევიცარიაში სადაც ისე, როგორც გერმანიაში გაიცნო ყველა თვალსაწირო წარმომადგენელნი სარევოლუციოთა მოძრაობისა და სხვა-თა შორის ვერტლინიცი. ამ ხანში რუსეთის მთავრობამ გი-ვო, რომ მას ერთი მწლოერი მტერი მოგებდა და მორ-დობა მისი დაზინება. შევიცარიაში ბაკუნინს მივეციდა ბმბება რუსეთიდან, რათა ის დალუწონებოდა დაბრუნებუ-ლიყო სამშობლოში. ბაკუნინი კარგად ხედავდა თუ რის-თვის ითხოვდა და როგორ მოქცეულდა მას, „სამშობლო“, და, რასაკვირელია, დაბრუნებაზე მკვეხე უარი განაცხადა. გა-იმართა დაბლობკრები მიწერ-მოწერა შევიცარიაში და რუსე-თის მთავრობათა შორის, მაგრამ ამ მიწერ-მოწერითაც არაფერ-ი გამოვიდა, მაშინ სენტაბა „შეაჩვენა“, ის, აართვა ავი-ცრის ჩინი, ანაუარის ღირსება და სხვა. ეს შეტყენება ბაკუ-ნინისთვის მწელი ასატანი არ იყო, მან ნებყოფლობით კარგა ხანია უარი სქვა აფერკობაზე, ანაურობაზე და სხვა პრივილეგიებზე. სენტატის საპასუხოთ მან გამოაქვეყნა წერი-ლი, რომელიც ყველა ევროპიულ ენებზედ იქნა გადათარგმნი-ლი, სადაც შესთავრთა დადგასა მან რუსეთის სულთამთხოვით რეტიმი და ამ რეტიმის მნიშვნელობა ევროპის რეპუბლიკათის. ცოტა ხანი შევიცარიაში დაყო, შემდეგ ინახულა ბელგია, იტალია და ბოლოს პარიზში შეტარა. კაცული სადაც სრულ-ლიად სამართლიანთ ამბობს, რომ ამ დროს პარიზი რევოლუ-ციოთის მუქა იყოვო. რაც სარევოლუციოთა ძალა იყო თითქმის სულ ერთიანად პარიზში იყო თავ-მყარელი. ყველა ნაცების წარმომადგენლებს ხედავდით ამ დროს პარიზში, ყოველ გვა-რ-მიმართულეებას აქ ჰქონდა ცენტრ და აქედან ვრცელდებო-

ჩასატყვევად რად უნდა აგაწმინთ შეიქონე? მოგეკ ემ ხალაგაზა მისაურაგს.

ამ ხალაგაზა კაცითი უგელა, ვისცე დემოკრატული მთავრობის ცარკუშე თავი ვერ წარმოადგინა, ჩასატყვევს აშენებს და ქვეყანას ამტყვევს: ხალხი ვერ უმთავრობითი ცხოვრებისათვის მომზადებული არ არის, ესე იგი არ არის მომზადებული იმისთვის, რომ შეტყვევდეს და მკაცრი შენობა ააშენოს და დროებითი და დამპყლელი სხელი უნდა დაიდას სავსებოვრად, შემდეგ კი ჭკუას რომ შეიძინოს, მკაცრ შენობას ცავთავისოს.

დემოკრატული მთავრობის მომხრეთი ავიწულებათ; რომ ძველ ტრეპში ახალი დავინო არ შეიასახეს და არისტოკრატულ—ბურჟუაზიულ სხელმწიფით ფორმამა, ხელხისთავისუფლებას არ ჩამოასხმება.

არისტოკრატებმა და ბურჟუაზმა იმიტომ სცადებოდნენ გულმოადგინო ხელხის ცოცხალი სხელმწიფით თვითონი გაუქმებითი, რათა ამხანაგნი ერთი ფრეგაჟში, ფრთითი თადგმულ შეტყვევს სხელურებს შორის მოეწყვედიო ხალხი, ერთი სხელმწიფით სისტემით შეგობუთი, ისეთი დაი მანქანაში მოექციათ; რომლის საჭე—მართავამტკიცების თავის ხელში ჭკობინათ. მდამოყრად რომ ესტყვიო, ხელხის იმითი თავის სხელმწიფით მონახდით და მანხანათ და რასაცვარეგლათ სულ ამის ცდაში იყენებ და არან, რომ თავისი ფრეგა ერთ დაი ბაკში შერეკონ და თავის საყოთადღეულ სწეკლიან. ეკვი არ არის, რომ ამტკიცარი ხერხი მითთვის ჭკუას ახლი და ხელ-საყრეღათ. როგორ ახერხებდნენ და ახერხებენ ამას არისტოკრატული და ბურჟუაზული მთავრობანი? უძლიერესი იარაღი ამისთვის მით ხელხის ფაზნაში, სიკადა, მწერკადა—მეცნიერება და ეკვლიან. უგელა ესეში მათ ხელხამ, ესე იგი ხელუ ურუბათ ხალხის აზრობების წყარო, მისი იდეური ხელმძღვანელობა. მთავრობამ ძლიან ვერაგულად გამოიყენა უგელა ეს საშუალება; ისე დაეყენ საქმე, რომ

დაესე დემოკრატული რესპუბლიკის ზოგიერთი უგრო გულმწიფი და შეგნული დამტყვევანი ვერ განხმუნებენ მით ახლის ნებას დრმა და დანხის თავისი გარკვეული სხელმწიფის წყველებამ. ისინი ცენტრალისტებმა არან, ესე იგი ერთ შუაგულ რეგის მისმხრისა, რომელიცე მთელ ქვეყანას ცანკებს დემოკრატულად, ხალხიან არეულ კაცების საშუალებით, მთელდოც განხმუნდომას და გამოტობს ექვეით მისაბუბელი.

ცენტრალისტების მთავრობის მომხრისა ამითვის ამხანაგნი თვითველ თვისს, სიყველს, კაცთა ჭკუებს და თვითველ კაცს უნდათ თავისი თავის მართავამტკიცებას, მხანური საქმეების განხმუნებას, რომ ამისათვის სხელმწიფით სხელურების ერთი შუაგულ უნდა ექმნას არეული, სადგ ხალხი თავის წარმომადგენლებს სხეების, და ისინი განხმუნებლობის და გამკაცობის ძალით შეტყვევებ ხალხის სასარგებლო საოველათი რეჟიმებისა. ახლანდელ რეჟიმში, ახლი ეს ეკავებურება,—ეჭუასეხებით ხენ დემოკრატული რესპუბლიკის თეორეტისებს. თუ ეს თქვენ ხალხის მამხრე მთავრატები ბნახდებით, ნუ თუ ისეთი დადათ აწინა შეგელად ხალხის შესახებ, რომ მას არ ძალექის თავისი თავის მართავამტკიცებას და მთავრობის მხრეულებობას შესწავლიათ. თქვენ ვერ განხმუნებთ იქნება, რომ ამ მხრეც ნამდვილი ბურჟუაზული მთავრობის მტერი დროთა შეცვლისებთან. ბურჟუაზს აფრეცივებთ სცადლობას, ხელხის თავმადა სხელმწიფით მართავამტკიცებას და როდესეცე წარმომადგენლისა. იგი დადად ვერაგულად იტყვევ, როგორც სხე და სხე უწყების აწყების, მოხელეთი ნანარად მისხელ მთავრებლად-მთავრებლად ურედ ვრის ამსხურებს, თავის მტერებთან დადებულ ფუქსეგებობას აღსეხე სხელმწიფით მართავამტკიცების შესახებ სხელ-სხეულ წინების აქრახებს. ბურჟუაზიამცე იცის, რომ ამკაცრ თვალმეტყვერ თანებით ხელხს მთავრად დაჯერებს, რომ დაი და როდესე სხელმწიფითს დიდა და რ

და მთელს ევროპის კონტინენტზე მოწინავე სარეგოლოუტოი აზრები. ერთი სიტყვით, აქ ცხოვრობდა სულდი და ნადომლიოი. ამ დროს განხდა აქ ბაკუნინი და რა ვასაკორასია, რომ იმ მუდამ მოძრაობაში სულმა, რომელიცე ბუღინის სიტყვით სათავეში ედგა ბაკუნინის არსების, შეგატოვინა მას ამადლეული ცხოვრების ტრელებში. მკლანდ ენებისა, განსაკუთრებული ნიქის მქონე სარეგოლოუტოი ელემენტების ნახეობა და ორგანიზაციაში, მ. ბაკუნინი შეიქმნა ცენტრი სარეგოლოუტოი მოძრაობისა. სწორედ იმ დროს ვიციო ის კ. მარქსი და პრუდონს. ეს არის ესტეტიკი, რომ ბაკუნინი საშინელ ნიქს იბრუნად ადამიანთა გამოცნობაში და დაესვრობაში. მარქსი ბაკუნინმა თავიდანვე საშინელოს სისწორითი დახასისათა. მან იცნო მასში დილის ჭკუის მქონეკაცი, აღნიშნა მისი კლანა განსაკუთრებით პოლიტიკურ ეკონომიკში, მაგრამ ამისთანავე აღნიცნა, რომ მარქსი ავლდა ინსტიტუცი თავისუფლებისა და აღნიშნა ფრეთვე ევრაგობა და ავტორიტარობა მისი ხასიათისა. ბაკუნინი პოლიომდის დარჩა ამ აზრისა კ. მარქსზე. აქვე უნდა აღნიშნათ, რომ ამ დროს ისინი მეგობრობი იყენებ და ცულისი მითი და აღნიშნული მიწერი მოწერი, სადაც ისინი ტრამხეთის მეგობრულად შენობითა სწერენ. შემდეგ, როგორცე ამას გამოვარკვევთ, მარქსის გაუტანლობის გამო მათი მეგობრული უთერება მტრობაში შეიცვალა, მაგრამ ბაკუნინს მარქსის ფუნდბრიე ღირსებაზე აზრი არ გამოყოცლია. ის მზად იყო აღეარებინა ეკუა და კლანა მარქსისა, მაგრამ ამისთანავე ის რუტის ტემორტებით აღნიშნავდა ხოლმე თავისუფლების ინსტიტუტის უქონლობას, ავტორიტარობას, სახელმწიფოებრივ აღზრდას და მის ხასიათის ევრაგობას. შემდეგში ცნახათ, რომ ბა-

კუნინის მიერ მარქსის დაფასება სრული კეშმარტება გამოცნობა შეეხება მარქსის პატივის მფარებრობას, მის დადებურ სრულიეს „პირველობისა“, ამის მოყვარეობად საჭირო არის ბაკუნინის მოწმობა. ლიენებტის მოგონებანი მარქსის კმარისია იმის გამოსარკვევად, თუ რა წყრილმან თავმოყვრობამდის მილიოდა ეს უზარ-მაზარი ჭკუისა და კლანის კაც-

*) ეველაფერში პირველობის მოყვარულ მარქს შანხატის თამაზ პირველობა უნდოდ. მიუხედავად ამისა ლიენებტის სჯობინდა მას ბრახი მოსილიდა, რომარს მიქმებს, როგორცე თამაზობის ის ჩემზე მეტად და ხალხში, რომოშიცე სანს, სულსა და შევლას სიკოცხელს უწერასე რომ ქანი მარქსი იძლეული შეიქნა ეთხებინა ლიენებტისათვის არ ეთახებინა მამხტარ ან და თუ ითამაზებდა ისე მოქცეულიყო, მას წაეგო და მარქსი მოეკო.

ეს სიავრების გამოცნობაშიცე მარქს პირველობა უნდოდ, თ თეთრუნისა და სინაგრიბის სივლას და სიკარბს, თითქმის ათავრებ ბოლო და ეს განსაკუთრი არ იყო, რადგან მეშობის დროს მეტის გამოცნობა სივლას და პირი სჯობინანდა გამოუხეული ჰქონდა. მიუხედავად ამისა ირებმდა, ჩემსავით ევრაგიე იცნობს ყარეს სივარასაო. მისდსარტყვანად ლიენებტის მეგობრულად შემდეგი ხრიკი ექნა მას: წაიდა ერთი მეგობრის თანამსწრებით იცნოა ორი სიავრების პავერის რა და რთი დენივნი ძლიერ დადალი ხარისხის შინარი სიავრა. ორ სიავრებს მეგობრებმა მიოუკდეს, რაკა მარქსის ხალხს მიუბალოდეს ისე შეგელდეს ხალხში. შინარი სიავრები ეთხობა ჰქონდათ. შეგელდეს მითან თუ არა, არბეთად გამოიღეს და თან თავიანთ სიავრების მოყვარე. მარქსმა უფრო მოკრის სიავრების ქებას და ეთომთ თითონ დლის სწოთი იკრანო სიავრების სიავრე, მოთხოვდა სივარა, მას

მთავრობას წუთობებს, მიხერხებულ მხარეს უნდა. რომ განმარტობა-გამკვიდრებასთვის, ხელახა კანსიდერად დრომდ-დაფიქრებულ და სხვა-შეიფთო უფლებების შიგნით უნდადეს შენებებება სჯულად უნდაყურად კი გამოდგოდ, რომელთაგან მომქმად ბურჟუაზია ზოლიტკოსება სჯარა, დამკლავ სისამსტროკოში მიდგომებში უნდა მოჰყაროს თავი სერთა თათბობას და დღევანდელ და რთულ სხელმწიფო მართვა-გამკვიდრებასთვის. ბურჟუაზია მიდგომებში მიდგომებს და განილად ექიმებს, რომლებიც, რთა ურთოდლებით შექრიალად ავადმყოფობს მიიწვევენ, შემოსვლისთანაშარ-ნარად დამკვრად დაიდა სიხანხით აღბეჭდვად თავის უსარგებლო-ბასს, რათა ამ წამსვე აგრძობასის ჭირსიფუდებს, ამით მძიმე ავადმყოფისთვის სწორად ასეთა რთული და სწორიფული შენებებებით აღჭურვილად ექიმთა უნდა მოეწოდოს. ავადმყოფის ანგის გამოათხების დროსაც სხვადასხვანარად ფეხბანებს არას ნესტოებით მუერნად იბანაზი, სხვადასხვაგვარად ურთობათუფის ჭირსიფუდებს, რათა ამისის, რომ ავადმყოფის იმპროვიზად შეტულ სერთიფიკად და ხანგრძლივად და ვიფიქრებულ მისის თხოვლობის. სწავლად ჭირსიფუდებს, რომელთა თვალში მისი სხელს, ატორიტეტს დაიდა ფასი აქვს, ექიმთა სისწორეულებობა ავადებს, რადგან კარგად იცის, რომ უმადლობის ვურდუმადან ამოხილვის ისევე მას შეუჭიდებთან და რომ ამ ხრავის შიგნით იგი დაიდა ფულს ადღეკტს ჭირსიფუდით და ჩაიხრავადებს. ავადმომქმედი ექიმთა არ სცდება და აღწევს სწავლად. დაფიქრებულად ქვეყნებზე ამკვარ ითინაზ ზარდამქრების და განსატრობის კლასებში არან ხანგრძლივად, რომლებიც სქმის სხელს არ მიაღებენ, ხელს მძიმე სწავლებასაც განუწყურებს ქიბრთან და ამ რთულ გამკვიდრებასთვის სჯარა გადასხნავებით თანსხელ ტყვეს ამოხრავს.

მთავრობის და განმარტებლობა გამკვიდრების მომხრე დემოკრა-

ტივები. უფრო ზართოსხნი, ვერ გრძობენ, რომ ამ მტკუარს ბურჟუაზიულ ექიმების და უღობა შენებებების კავლებას შეეწყობენ ნელნელად ზართოსხნი კი უფრო იმპროვიზირებულად დემოკრატიულ რესპუბლიკის, რომ განმარტებლობას და მართვა-გამკვიდრებას სხელრული აქვს ახლად და, თუ კავთო, ზართოსხნი უფრო იტყვიან. მე ხშირად მისახეს ისეთი დემოკრატიკა, რომელთაც დროებით ხანგრძლივად უფლებს სჯულში, და სწორად მოკავსენობა, ხანგრძლივად ბურჟუაზიკის არ ხანგრძლივად იმპროვიზირებას ქვეყნით, მაგრამ სიტუების ტყვე-ტყვეება და სისრფხვა ახანგრძლივად.

ბურჟუაზიული სხელმწიფო შენებებებით გამომარტებული და კატეტიფული დემოკრატიკა ერთ წამს რომ დაიფიქრებენ და თავის თავს ჭეხისონ: ვიანკე შესცდება ეს უფადესი სხელმწიფოება? უფადესი სხელმწიფობის თავითურად წვერი ხომ ჩვენივეთი ადამიანთა, რომელთაც ღვთისხანს მოსატყვევებელი აქვს სული, კრებება და სხელად, რათა ეს კრებება თავითურად განავითაროს და სხელად იარაღად იხმაროს თავისი სულიტრია და ფეხიკურად მოთხოვნილებას დასტოვოვად უღებულად. თითოეული და ხან, რაც უნდა დაიჭრებოდ, მრავალრიცხოვანი და დიდ მხნობილურ კატეტიფული უნდა იყოს იგი; ბოლოს-და-ბოლოს ცალკე კავებისაც შესცდება, რომელთა უხელმწიფობა და მოყვარებათა თვახს და თვახს ვარკვე სხოკავლობის დამოკავებულებათა. ექვლამ უწიეთ, რომ თვახს კანსიდერად ჩვენიის არავითარი ზარდამქმედი და დემოკრატიული მთავრობა არ არის სჯარით, რადგან ჩვენი თვახს მისაფრული წითლი ამოხრავის, მთი უფრო უჭერ, რამდენხანც შეტო და შექობრათ მისმისთ თვახს წვერით შირას: თვახსში ხანგრძლივად ძალა ძალდაობაზე დაფუძნებული მოთვრობის ზრდივება არ არის, რამედ სხელრული, თანგრძლივად, და ერთოხრავის ინტერესის შეტყვის თვახს წვერით შირას: ამ თვახსში, სხელ თვახსში ზართონი ძალდაობაზე აფუძნებს თავის ატორიტეტს, სურს შიშით ცაქრების თათის დაიბეჭდვა—ქარს სისესეს და ზარდამდებს თავის დღევამ არ განხება ამ მისხლად, ამ ტყვემტად, რომელიც მტკივნეულ კუჭარს შექმნის თვახსის წვერთა შირას. სხოკავლობაც რასკავრულია ამ ადამიანთაც შესცდება, რომელნიც თვახსში იხრავებთან და შეუჭრედ ცხოვრებთან, ის ძალა, რომელიც თვახსში მოქმედებს, ესე იგი სხეობირავი კავირი, შეუჭრედ სხოკავლობაში თავს იხრავს და სხოკავლობას მისეცავს სჯარა შეტყვევ სწორად იმისდაგვარად დაფუძნად, თუ რა სხეობირავი და შეტყვის სხოკავლობაში მისმის თითოეულმაც წვერთა: ესე იგი რამდენად შესძინა მან სხოკავლობას თვახსში განვითარებული კონსობს სერთოკორო კავირის, სიმძარტის და დასწარმის, რამდენად გამსჯელად იგი სხეების ადამიანთა მოთხოვნილებას ზართონიფემით და არ ითავს კრებობით. რადგან თვახს დღეს ურთკავლად უღობ სხელმწიფოება აკებებულად და თვახს ზართონი დემოკრატიული რესპუბლიკის ზრდივებაზე, ესე იგი განმარტებლობა-გამკვიდრებაზე ამკვიდრებს თავის უფლებას, ამიტომ დღეს სხოკავობის შედარებით ხელდას თავანწირული წვერთა ჭეხება და კუჭარა სხოკავლობის წვერთა შირას მტკივნეულ არ არის. ამიტომ, რადგან ექვლამ კანსიდერად თვახს და სხოკავლობაში, კრებობის სულიტრია განსონი მოქმედებს, თითოეული სხოკავლობაც იმდენად დაფუძნებს, რამდენხანც უფრო აღჭურვილნი არან იმისი წვერთა სხეობირავი კუჭარის, შექმნის კრებობის კრებობით. მთავრობის თვითნებად მომხრე დემოკრატიკა, რომელიც განმარტებლობით და ძალზე დამოკავრებული გამკვიდრებით ახანგრძლივად ქვეყნის ხსნის, ბოლოს-და-ბოლოს ძალდაობის მტკივნეულ თვითნებობას, რომ შიში შეუქმნის სხელრულს და სერთ ძალდაცნებით შეკავშირებს სხოკავლობას და დემოკრატიული წეობობას გამკვიდრებს. იმთი ვიფიქრებთ ამ დღევანდელ წეული ფიქრთა, რომ თითოეული სხელმწიფო კრებობისკაც შე-

გორკტერმანის ნაყოიონდლორი ჰინნი ამბობს-**Deutschland, uischland, uber alles** ისე მარტის ჰინნი **Marx, Marx ude**—იყო და თუ კი ვინმე მტკოქე გამოუჩნდებოდა, თუ კი ვინმე მისხლად მტკ ურთკავლობას მიატყვლად, თუ კი ვინმე მტკის სანაკრებლდენს ეწეოდა მისხლ, მის ამ მისხლად მტკ პოპულიარია კაცისადმი თავ-შეუთკვეთელი შურის და სიძულვილი იხელბოდა გულში. შურის და სიძულვილი კი ტული ხელმძღვანელია. ამით აიხსნება, რომ ეს დიდი კაცი თავს უსამართლო, ისე წყობილმანი და ისე ვერავი იყო თავის მოწიფლმდგებთან ურთიერთობაში. საშინელის სისწორი და სიმხელოთი ახასიათებს მარტს ტუვან ბარანოვსკი.

ველი მურალი სოვარა მიართებს, მარტმა გამოხრკო სოვა. მამბოლა და თან მოქმედი შირის სიხარის ჭეხადიღებს სობების სილირი შეტყვლად—ხრითი მამორეცად და დარტლად კოლმს. სოვა—სხვა კოლმე მტკისა ასეთი წყობილმანი და უფრო მისწინდებანი მტკილუ მარტისად დასახიოთებლად. ჩვენ ნანებე მოვიკანეთ ეს სჯულმან დატყვები, ამას რომ ტუბილმანი მოვისეს, ნუ თუ მარტის თვალში, მართალი დიდი მარტის საყარბისია ასეთი ბავშური წყობილმანი ასეთი მემკვირვება, ასეთი თავ-შეუთკვეთელი სურთული დაფუძნებში უფლობისა. ხშირად მას მოძრაობაზე შეტყვლად ასეთი წყობილმანობა წყობილმანი შურითობა, რასაც ხშირად საშინლად შეუწილ შედებილად ხოლმე.

ველი მურალი სოვარა მიართებს, მარტმა გამოხრკო სოვა. მამბოლა და თან მოქმედი შირის სიხარის ჭეხადიღებს სობების სილირი შეტყვლად—ხრითი მამორეცად და დარტლად კოლმს. სოვა—სხვა კოლმე მტკისა ასეთი წყობილმანი და უფრო მისწინდებანი მტკილუ მარტისად დასახიოთებლად. ჩვენ ნანებე მოვიკანეთ ეს სჯულმან დატყვები, ამას რომ ტუბილმანი მოვისეს, ნუ თუ მარტის თვალში, მართალი დიდი მარტის საყარბისია ასეთი ბავშური წყობილმანი ასეთი მემკვირვება, ასეთი თავ-შეუთკვეთელი სურთული დაფუძნებში უფლობისა. ხშირად მას მოძრაობაზე შეტყვლად ასეთი წყობილმანობა წყობილმანი შურითობა, რასაც ხშირად საშინლად შეუწილ შედებილად ხოლმე.

სეგვას და, რომ შეედა სხედმწიფავის წვეთას შირის სწორედ ეს პრინციპი მოქმედებს, რომადაც თვალივდა ჩნებანა ცოცხად არს, მაშასამდე ის, რაც სწამლავს თვალივდა კაცს და სხვადასხვა განსხვავებას უწოდებენ — ძადატანებას და განსხვავდევნებულა გამკვეთება, სხვაგვარადვე ცხივებებსაც მოაშვას და ძირს გუყოსრს.

(გაგრძელბა იქნება)

ი. ნაკაშიძე.

ეკონომიური მონიშმის კრიტიკა

თელი თავის თავს ვერ ხელდას და მონიშმი თავის თავს, როგორ უნდა იხსნას ამ შეთხვევაში გარეგნობა, რომ კოლექტივობაში, სხედმწიფავებზე სივალბისხის დედაც, რომედაც არ არის მწიფავი და მწიფავებზე თავის შესხვევზე კვსამაძურ ირანსხვადვე, უწროას კვსამაძურ ფაქტს; რა დილაექტიური ჯდონობით ხდება შესაძლებელი ამ შეთხვევაში ის, რომ სოციალური ფორმის უწროას მასხანს? არ არსებობს ისეთი ლოგიკური ხრიკი, რომლითაც შეიძლებოდას ამ შეთხვევაში ეკონომიური მონიშმის დამტკიცება. ეს მასხვი დაურღვეველი რჩება მიუხედავად იმისა, რომ ცდილობენ დამტკიცონ, რომ არსებობს რაღაც რეალურიეკონომური რეტრანსპეკცია, რომელიც წარმოადგენს თანამედროვე გვეგლიანური „ურაყოფლ უარყოფის“ ფორმულას; გვარწმუნებენ რომ მომავლის წარმოდგენის წყარო წარსულიში არისო, მოხვად სხვა ადგილის იდეალს უნდა მოეხებათ წარსულში, რომელიმე ცხოველ (sur vivante) სოციალურ ფორმაში: ამ შეთხვევაში კოლექტივისტური, სახელმწიფოებრივი ეკონოლოზი. მეტი რომ არ უქვიათ ამხე, ჩვენ მხოლოდ იმას ვიცით, რომ ამ ნაირი მსიხოლოგია და ლოგიკური საშეკული ისე არ შეეფის მარქსისხს, როგორც კამენს უფარია: ერთი მხრით დილაექტიკა, განვითარება à la Cuvier, და მეორე მხრით კი ევოლუცია, ტრანსფორმაცია. ამასთანვე მარქსისხს ეს სახსილო მსიფი ამტკიცებს არა იმის რაც მათ უნდა: რომ ერთად ერთი საფუძველი ეკონომიური ფაქტორი არისო, არამედ წინააღმდეგს: მუხუხადვე ამისა, რომ კვსამაძურ საფუძველად ინდუცია, რჩება აჯგადავარა ფაქტორია. რატომ? იმიტომ რომ იდეოლოგია ისეთივე ეკონომია და ეკონომიური ფაქტორია, როგორც ყველა სხვა. ამის გარდა სულ იურა წარსული სახელმწიფოებრივი კოლექტივისტი, სახელმწიფოებრივი კაპიტალიზმი? — მარქსის განსახლეობის (4, 6) წინააღმდეგა ავითოვე ენგელსის (ანტიდუალინიკი), რომელიც ამბობს, რომ რაღაცეს წარმოადგენს საშეკუბათა სოციალიზაცია მოხელბა „მხოლოდ მაშინ ადამიანები შექმნიან“ თვით თავიანთი ისტორიას, თავიანთ არსების სრული შექმნაი; მხოლოდ მაშინ მათგან ამოძრავებულო სოციალური მიჯნებზე წარმოშობენ უფრო და უფრო მათგან ნასურებზე ეფუტებს. ეს იქნება კაცობრიობის ნატურაში (დტიკონიშიზმად გან ინდტიკონიშიზმი ვადასკუბება ადამიანებს კი არ, თვორიგებლაც კი მსტრებს სისეს) აუტოლოგობის სახეფიოდგან თავისუფლების საშეკუბა. ამ ნაირ ნატურა დილეუტიკური მოხერხდეს შეიძლება, თორემ ლოგიკურად, მატერიალურად, რეალურად შეუძლებელია. ცხლბა ენგელსის სიტყვი, რომ დღევანდ ისეთი ხანა, როდესაც ეკონომიური ფაქტორი ღარი იქნება ყოველივეს გამსაზღვრელი, და დილეო გიის ქუხანედაც დადგება უქმე. სად იქნება მაშინ ეკონომიური მონიშმი?

ეკონომიური მონიშმი ვერ ხსნის და პრინციპიალურად წინააღმდეგობა იმ ფაქტს, რომლითაც მორალური და რელიგიური იდეები ბატონობდენ და ხელს უშლიდნენ სოციალურ ეკონომიურ განვითარებას. ვერ ხსნის იმ ფაქტსაც, რომ დღემდამდე კი, ნამდვილი ახრის სულთამხუთავი, ათასობრივად და ამბოდა აზრადილად და ქლავ ამასვე ზადის მარქსისხის სიკვეტირით. ვერ ხსნის კიდევ იმას, რომ წარმოადგენს უთითობის მაგვირად, ღარი გამო შეეფით ვაცყველ-გამოკვლის უთითობობა უღარესობს. ვერ ხსნის (დაწინააღმდეგება ყველა ამისთან ეკო-

ნომიურ და დილეოლოგიურ მდგომარეობათა შესხვევებისხსნის იმ ფაქტს, რომლითაც ეს შეუფერებლობა ცხლბა და რომელიც საზოგადოებრივი ჩვეულებას წარმოადგენს: სანამ კორტეკი მოხეტყემასთან საბრძოლველად წავილდა, იმს უნდა დავებრო მეტისხის ხელზე, ტლისკლანები. კორტეცმა განაზრჯა იმტორ, რომ ამ უქანასქნული ჩვეულება მკონდათ გახურებულ ბრძოლის დროს თავიანთ დაქოლმობის და მოკლულეობის მოვლა, რის გამო მათი რაზმები ირეკვდა და მიუხედავად თავიანთ სიმაზლისა, მაინც ძლეული იქნენ; ცნობლითა რომ მათი ჩვეულება დამყარებული იურა სარწმუნოებრივ ნიადაგზე.

მიუხედავად მონისტური შეხედულებისა, მარქსი მაინც დლეოსტია (1 განს 5 წინ.) იმიტო, რომ მის განსაზღვრება „ადამიანის შეგვანა“ დაპირის-პირების, ეკულმარობა „საზოგადოებრივ არსებობასთან“. დლეოზიში კიდევ უფრო ცხლბა, როდესაც შემდეგ წინადადებებში ის ყოფს ფაქტორებს, — ერთი მხრით რაგორც მატერიალისტს, რეალისტს და მეორე მხრით როგორც იდეოლოგიურს და არა რეალურს. თავის თვისი წინააღმდეგ არიან უფროსად და უფროსი მარქსისტები, როდესაც იხინი ამბობენ, რომ ვითურც ენგელსს ფსი ამტკიცება და განხაზვება გრანებიდან უნდა დაიწყოს, რადგან მხოლოდ ტრაიტიკა მშენება (კლასიკური) უნდა შეიფინოსო. ცდიბან მაშინ, როდესაც ამბობენ რომ ეკონომიური ფაქტორი ყველაზე ცხლად და უღრესი არის თანამედროვე ხანაში, ვინმე უფროს, რადგან ისტორია და გონება სულ სხვას ამბობენ. ენგელსს თავის ერთ წერილში (1890) ასუსტებს და ეწინააღმდეგება ეკონომიურ მონიშმს. ის ამბობს რომ: „ეკონომიური დლეომარობა არის საფუძველი: მაგამა სხვა და სხვა მომენტები უმაღლესი ფაქტორების, პოლიტიკური ფორმების კლასიკური ბრძოლის და მათი სწორმომქმენდი (რეალიზაციაზე), წესწყობილებანი, რომლითაც დაუმყარება გამარჯვებულ კლასს ერთნები და ყველა ამ რეალურ კანონისტების ადგენა; (reflex) ტუგებზე ვეღა ამისა, რაც კი ამბობს თანამედროვეობას, — ტერიონები პოლიტიკური, სარწმუნოებრივი, იურადილული და სხვა; ყველა ეს მოქმედებს ისტორიულ მოძრაობის სრბოლახე და მოქმედებს ხანდახან უნარტყლად მათ ფორმაზე.“

კომუნისტურ მინიესტში (14 გვ.) წინადადებათა და აზრების ნამდვილი დილაექტიკა არის. ამ ნაწილთან ეტყობლიობი რომ „წამოების და გვევლა-ამოგვეას (ობნიუ, échange მართლუ თარგმნი ში გადათარგმნილია მიმოსვლით. Должен признаться, что грядущий перевод безалаберен... чтиб не сказать безграмотен)“ საშუალებანი, რომლებზეც დააქსიენეფუხა, შეუშეკუბება იფვენ ფედალურ საზოგადოებაში. ამ წარმოების და გაცველა-გამოკვების საშუალებათა განვითარების განსაზღვრულ საფეხურზე წარმოების და გაცველვის ეკონომიკობანი ფეოდალურ საზოგადოებში; ფეოდალური ირგანიზაცია მეურნეობის და მწიფეტიკურის უკვე ღარი შეფერებოდენ განუწყვეტლად განვითარებში მყოფ ამ საწარმოო ძალებს. უთითობობანი ბურჟუაზიულ წარმოების და გაცველა-ამოგვეას და ბურჟუაზული სასურთიგის, თანამედროვე ბურჟუაზული საზოგადოება, ამრავლებენ რ უზარმაზარად წარმოებას და გაცველა-ამოგვეას საშუალებებს, თანამედროვე ბურჟუაზული საზოგადოება, ბურჟუაზული სასურთიგებზე, წარმოების და გაცველა-ამოგვეას საშუალებები ესმეგვსებანი იმ ძეილის-ძეილ ჯდლის, რომელიც გამხარბა უღრთი შეამარბოს მისგანვე გამოწვეული ეს ჯოჯობითური ძალები. უქანასქნელ ათი წლის განმავლობაში მიწვეულობის და ვაქტორის ისტორია წარმოადგენს საწარმოო ძალების შეჯახებებს თანამედროვე წარმოება ურთარობისთან და სასურთიგის ურთარობებთან, რომლებიც არიან ბურჟუაზიის არსებობის და ბატონობის პირობები. ამ დგელში კამუნენ. მანოე. და მარქსის I განსხუ 2, 6, 11, 12 წინადად. ცხლად არის გამოქმული ის აზრი, რომ განსაზღვრულ, თვითივლ სიტორულ პერიოდს თავისი შესხვევი ეკონომიური კანონი ექმოა, რომ ყველა სხვა და სხვა ეკონომიურ და წარმოებთ უთითობობას შეეფერება სხვა და სხვა დილეოლოგია. მიუხედავად ამ დილაექტიკური კანონებისა ამავდ განსაზღვრებიდან

აგრეთვე ცხადად ხანს, რომ წარმოების და გაცელა-გამოცე-
ლა სწავლებანი, რომლებმაც დადასტურებია, შემუშა-
ველები იყვნენ ფეოდალურ საზოგადოებაში, ე. ი. ფეოდალ-
ური საზოგადოების, როგორც ფეოდალური, თმკაცად ერთი
ანასტასიანობის და მისი შესავალი ეკონომიური კანონი
ქონდა, მაგრამ ეს მხოლოდ ფორმალური ლოგიკისთვის და
და დაკუთხები იყო ეს, და არა დალოცებულნი და უმად-
ლესი მარქსისტული კუთხისთვის. ერთი ეკონომიური კანონი
ფეოდალური რეჟიმის დალოცებულად, მისწრაფი შეიკავა
და აგრეთვე ბუფერულ რეჟიმის ეკონომიური კანონს, რო-
გორც თავის თავის უარყოფას. აქლემმა თავი დასუქა და
სანძველს დაუძახა: მე ვერ გხედავ და ვერც შენ შეედავ.
სამათა ვეღვი ის კიბეზე ფეხი შეედავ, მაშინვე საკვეთლის
და მკვირის სერი გვეცემს, მაგრამ სამათა ცოტა ვაძინებ
განძინებს და დალოცებულს შევხვ, მაშინვე გონების პატივს
მეტავიზიური ფანტომები აირგავ; ეს ფანტომები იანუსისათვის
არ პირივედია არიან და მათა სურათა სახელი ლედილიზია.
საყურადღებოა ის, რომ „მანიფესტის“ მოყვანილ ადგილი-
დან არა თუ ისტორიული დიალექტიკის და ეკონომიური
კანონის იანუსის ორპირივანი სახე გამოიყურება ისე, რო-
გორც მოლა ნასრ დიდის ვირის ორი ყურები თუნივლიდან,
არამედ გამოიყურება აგრეთვე დიალექტიკა წერის მანერისა.
ეს წერის დიალექტიკური მანერა გამოიხატება იმში. რომ
წინვეც მოყვანილ „მანიფესტის“ განსაზღვრის პრეპისებში
სოციოგნომის ორი უმთავრესი წინადადება, რომლებიდან
დამოკიდებულია დასკვნა) ძირითად დეკლარაციას დაჩვენებ-
სთან „წარმოების და გაცელა-გამოცელის სწავლებები“ —
დაცენაში თუ „წარმოების სწავლებაში“ დატოვებულია და
გაცელა გამოცელა კი, როგორც ძირითადი სწავლება დიალექ-
ტიკურად ქრება, როგორც მოლა ნასრ დიდის ვირის ყუ-
რები თუნივლი, ცხლა მკითხეთ თავის თავს, ნაცნობებს და
„სოციოლოგიის ახალ დოქტორებს“. — რატომ შეეხება ამ
იუნივლი და პაუზანია სიტყვა ასეთი დიდი დიალექტიკური
ეკსტრემიზი? დავეყვეს ახრთ, რომელიც ამ მართალი ვა-
ნია, — იმიტომ რომ „წარმოება გაუცვლელ-გამოუცვლელად
შესაძლებელია და ამ ჩვენი თვალის წინ არის ორი რეალუ-
რად განსხვავებული ძალები.

მ. გ.

„ანდოსიანის“ გომოქობა, უზუნაჩის აჯანყება და გონახივი, ზღიარაბლობა“ ჩეოლიუსია ახრომ-
ნის დასაღმობა.

არის ერთი ცხოველი — ეს ცხოველი ბაღლინჯია. — რო-
მელიც თავის დასაცავად თავის საკუთარ სიმყარობას ხმარობს,
— სთავა უფლებად ვიყენ. სოციალდემოკრატიის პოლიტიკამ
ეს სიტყვები მომაგონა. ამერიკელ მოგზაურების ნაწერებში
შემდგენია აწერა ერთი ცხოველისა, რომელიც თავს სიმყარო-
ბით იცავს: თუ რომელიმე უფრო ძლიერმა ცხოველმა ან
გომოქობა ან ძილი წააღოს, მაშინვე ისეთ სიმყარობას გა-
უფრებს, რომ მტერი იძულებულია თავი დაანებოს მას, თუ
არ უნდა გაგუდულ იქნას სიმშორე სიმყარობითა. ამ ცხოვე-
ლის იარაღ ცხოველისათვის ბრძოლაში სიმშორე და სიმ-
ყარობა. ჩვენი „ლამპარისტები“ ამ ცხოველთა გრძს უნდა
ეკუთვნოდნენ. წყარობი თუ არა ხელი, აყრალი, აშშარა,
ყოთადა, როგორც ახლად გადამრწმნელი ნების „ამპარის-
ტები“ ცდილობენ გავგუდულ და გაგუტკიონ თავიანთი სიმ-
ყარობით. ერთმა ჩვენმა ამხანაგმა — Bâton-მა მართლა მიანებ-
დავი მათთან ლამპარას, ვეღარ გაუცლი ჩვენი სოციალდემო-
კრატიის სიმშორეს. (იხილეთ მისი წერილი „მეშუშ“ მე-7 №),
რაც შეეხება პირადად, თუ ცოტა არ იყოს, მეტი გამოცდი-
ლება მაქვს — მიმუშავებია სხვა და სხვა ლამპარობებში —
ფიზიოლოგიისა, ბაქტერიოლოგიისა, ანატომიისა და ჰიშიოსა-
ში — და ვიცი, რომ სიმყარულ დენინფექცია და ზოგიერთი
მაგარი ჰემიური სითხულ აქობის რაც შეეხება საზოგადოებ-
რი სიმყარულს, მაგ. სოციალდემოკრატიის, მასთან იმევე დე-
ნინფექციით ბრძოლადა საჭირო; დენინფექცია აქ მათ ნიღბის

ჩამოგლეჯაში, მათი ფიზიკური სხვისი, მათი გონებრივი სი-
კოლის და სიბიხნის გამოკვეყნებაში მშდგომარეობაში —
თვის რადგან ერთი თ შეეცდი და ამ შერალი ცხოველის დის-
სექციისათვის სოციალური ავილ ხელში, რაც უნდა იქნას, ია-
რას არ ვაგადავ ხელმად, სანამ იმ სიმყარულს „ლამპარ-
ბისტებისა“, რომელიც მე გუდავს, არ ვაგრძობინებ ყველა
იმას, ისიც უნდა ვაგრძობავ სიფილის სრულიად ის პარუ-
ქარულდება.

მამ დავიწყეთ მერალი ცხოველის დისექცია ხელ ახ-
ლად. მაგრამ ათლის უმოდ ვიყოხობი, რომ იმეულა „ლამ-
პრისტები“, სიმყარულ გამოეშვათ. აი რამ: ჩვენში სხვა საზო-
გადოებრივ მიმართულებათ ერთი ახალი მიმართულება მიემა-
ტა — ანარქისტული, და სოციალდემოკრატია, ე. ი. ის პარ-
ტია, რომელიც სწორედ მაშინ, როცა მერა სიტყვებზე იყო
საჭირო, უნებოდა, უმღერებდა, ლოლიკური სიმზღებ, გონ-
ბრივი სიბიხნევი გამოიჩინა, ის პარტია, რომელიც პრამაგნ-
დის მავერი ჯერბრის ხმარობად და ხმარობს, რომელიც სო-
ციალისმის მავერი კატალიკისმ ვეგებვის თავზე, რომელიც
თავისუფლების მავერი ინციხიკის ახორცილებს, ის პარ-
ტია, რომელიც სოციალისტურ მძობაზე და სოლიდარობაზე
დამყარებულ ხნობის მავერი ახორცილებს ხნობას კაციკა-
მითა, ის პარტია, რომელსაც აქვს ხსოვითი ხნე წამბარი,
გაუთხორცად დაბერებულ შუბრან ქალიშულისა, ის პარტია,
რომელმაც ისეთი გაუმამლობა გამოიჩინა, რომელსაც არ
იჩენს ოქროს ხმის მოთავსებ კაპიტალური ოქროს ხევეში,
ის პარტია, რომელსაც თავისუფალი ახორციება ისე სძლის,
როგორც გრინგმუნტსა, ის პარტია, რომელიც თავისუფლ
დისქუსიას, თავისუფლად თავის აზრის გამოხატებას, უფლებს
თავის რწმუნის ქონებისას ისე სდევნის, როგორც პოლვე-
კრტიკის ცეცხლში გატარა. სოციალდემოკრატიამ თავის ია-
რობას საწყობში ჩაიხება, — ენებათ, თუ რამე იყარია თუ
თავის დასაცავად და ნახა, რომ თავის დასაცავ იარაღად მას
მხოლოდ სიმშორე, სიმყარულ დაბრუნდა და... გამოუშვა.
ერთი მხრით შესწავლილ ქე არის, რომ თვეს ვაკვს: რა მას
თუ ბუნებას მისთვის სხვა იარაღ არ მოუცია ცხოველისათვის
ბრძოლაში.

ჩვენ „დანოსიკებისადმი“ მიმართულ წერილს შემდეგ
„ლამპარს“ მის მოთავსება ყნოსილის დასატკობად რამოდ-
ენიმე სიმყარულ კიდევ დასავ თავის ფურცლებზე და „შემა-
გმა“, რომელსაც ფილოსოფია ქუთათის ბუღეარზედ აქვს
შესწავლილი და ხნობა №10 განყოფილებებში, ყველა ეს
გაღვიქს. ვიფიამ და რა? „მეშუშს“ და „ნობათს“ პარტისტ
უცხადებთ, რადგან მათ ცილი დასწამეს და შურაქცევა მა-
აყენის „ლამპარსა“ და ამ... პარტისტზე ხელს აწერენ მე-
შები. ჯერ ერთი შენიშნა: ჩვენ სოციალისტების არაუ-
რისხანებზე ისეთი უმადობლივან ვაკვს, რომ არც კი ვართ და რ-
წუნებელი, თუ მართლა და მეშუშის დაწერილი უპროტეს-
ტი. მეორე შენიშნა: რომც მართლა მეშუშები იყოს ამ პრო-
ტესტზე ხელის მოწერიანი, ისიც არაფერს აძუცივს: რეაქ-
ცია ხმარად აწერების ხელს მეშუშს მეშუშების წინააღმდეგ
მიმართულ პროტესტზე, სასახლემოცი კი იყო და ურას იძობა
და მეშუშის დღევეცოცა, არის მეშუშები და მათი სწინტატე-
ბი; ეგადე წოდებელი „ეკუთობის“ საფრანგეთში, მეშუშები
— ეკათოლიკთა პარტიისა, — გერმანიაში, ჩვენ ყველა ამით კი
არ ესტყენ თავიანთ, ჩვენ იმ ბიძგური დემოკრატიით კი არ
ვართ შეპყრობილნი თქვენი „უჩრტილები“, რომ ხმარობენ.
ჩვენ ბატონის ვესტუმ, ატეცკობით ვეგებობთ, ჩვენ სასკეთე-
სო იმევეს ვაყარებთ მღვდელს მეშუშზე, თავისუფლების და
სამართლიანობის ინსტიტუტს მქონე მღვდელს რადგან მხოლოდ
ამისთანა მუშა მიგანია ბაწყინეულ მიზანების მუშაკათ,
მხოლოდ ამისთანა მუშის მიუ ეზიდეთ მოკანაძობითი ქუღს.
რაც შეეხება იმ მეშუშს, რომელიც ცალსაერთ ინსტიტუტის
უქმნლობით, შეუზღებლობით რეაქციის მსგებრვლად გამად-
რან — სულ ერთია როგორი რეაქცია — მთავრობითი თუ სო-
ციალდემოკრატიული — ისინი ჩვენ გვეუცლებთან, ეცდლობთ
რეაქციის კონაქვილიდან ეისნათ, მაგრამ მათ გემოზე და კუთა-

ზე ჩვენ არაოდეს არ ვაფიქრობთ, დასწერონ მით ჩვენს წინა-
აღმდეგ პროტესტს, — რომენისა არ იყოს „*Journal le droit de*
cracher dessus“), მეორედ უფლებად მქონება, მაისთანავე პრო-
ტესტანტები შევიკლო. თქვენ რომ ნამდვილი მუშები იყოთ, თქვენ
რამდენიმე თვეში შეგება გქონდით, თქვენ რომ მართლა
იყოთ მართლმწიფი თავისუფლების და სამართლიანობის პრინ-
ციპისა, მაშინ მაგრე კი არ მოიპყველიდით, მაშინ თქვენ ეს-
ლა, — როცა უკვე გვიან არის, და კი ჩამორევილით ამ სი-
წახიბრი პოლიტიკაში და დარკადებულ შევიკარებულბივით
ჩვენს წინ კი არ გამოიქვიმბოდით, არა. თქვენ რომ შეგენ-
ბუნდ მუშები უყოფილიყავით, თქვენ რომ გქონოდათ ინ-
სტიტუტი სამართლიანობისა და იმ მივადლებობისა, რომელ-
საც სარევილიყო სოლიდარობა დედეს ცისერეუ ყველა
რევილიციონერის, მიმართულებისა განურჩევლად, მაშინ
უნდა ჩარევილიყავით ამ კონფლიქტში, როცა ლამაზაზა
ერთ ნომერში (№ 28) ერთად სამ მიმართულებად დასწერ-
ა დაწინაურა. (ფედერალიზმზე, რევილი. სოციალ-დემ-
ოკრ. ჯგუფზე **) და ანტიკონტრებზე. უნდა მისულიყოყავით
იმ გაზეთის რედაქციაში, რომელსაც თქვენ ორგანიზაციის
თავი და უნდა გეტყვათ: „არა ამხანაგებო, ეს არ შეიძლე-
ბა, ჩვენ გვესმის იდიური ბრძოლის საჭიროება, კრიტი-
კული სიფრთხლე და სიმკაცრე, მაგრამ „დანოსის“ დაბე-
ჭვდა გზებით მიმართაღმდეგეთა წინააღმდეგ შესაძლებლ-
ოდა არ არის, მით უფრო ჩვენს მუშათა სოციალისტურ
ორგანიზაშ“. არ ორგანი უნდა მოქმედოყოყავით და როგორ
მოიქცეოდით თქვენ, რომ თქვენში სამართლიანობის შეგება
სრულიად არ აღმოუფხროთ თქვენ ტერე ვამოლაყებულ „ბურ-
საკ-სოციალისტებს“. თქვენ რომ ასე მოქმედოყოყავით ჩვენთვის მა-
შინ საჭირო არ იქნებოდა ამ პოლიტიკის ასეთი შეგება
ხსნათის მიტება. ამას გარდა თქვენ რომ ხეხვას ზნაზი იარაღ
არ იყოთა, თქვენ თავის სასურათო შეგება რომ გქონდით,
თქვენ რომ არ იყოთ სრულიად მოკლებულნი სამართლიანო-
ბის ინსტიტუტს, — თავის თავს დაეკითხებოდით: ვინ ასტება ეს
ვაითუბდებოდა, ვინ გამოიშველია ეს აჯალბაყელი. ილიტე „ნო-
მატოს“ ცხრა ნომერი, არის შიგ ხეხვება თქვენი ორგანიზაშ
მე-4 № ერთხელ მოვიხსენიეთ „ეღვა“ და გვათავით კიდევ
მსხთან საუბარი და მაშინ ცარეკადეოყავით, „დანოსებზე“ და
სხვა ასეთ საშირელ საქმეებზე არ ყოფილა საბარბო. მეჩინებ
მე 10 №-ში არ გვისხსენებია თქვენი ორგანი, თოქუ იდიური
კრიტიკის სოციალდემოკრატიისა ხშირად ვეწვეოდით. „ლა-
მარმა“ იდიური კრიტიკის მაგიერ „დანოსის“ დაბეჭვდა, ყო-
ველა სისხლგულ, ყოველი სიწმინდის დღეგვამა, რომ ჩვენთვის
ჩრკალი წყაბელი, რომ წღობა ჩვენდამი სრულიად მოსაძრა. რა
უნდა გვექნა ჩვენ ჰა, თქვენ, „სოციალისტების“ თვითმპყობ-
ლობის სამართლიანობაც კი აძლევს კაცს ნებას „დანოსის“
დაარბილის, თავი გაიმართლოს და თქვენ თავისუფლებისა-
თვის, სამართლიანობისთვის მებრძოლნი გვიარბიეთ ჩვენ ამ
უფლებას? რა არის ეს? ნუთუ თქვენ გულწრფელად იტყვიეთ
ავრე? თუ თქვენი ქვედა გულწრფელია, — გვეყოლებით ისე,
როგორც გვეყოლებდა ჩვენ ყოველი გონივრე დაბეჭვდი, დაღე-
მული დამაბრე და თუ თქვენი ავირ იტყვიეთ თქვენი „დუქ-
სის“ ინტერესების დასაცევილად, — მართალი უნდა გითხროთ,
რომ თქვენი პროტესტი მხოლოდ ფურთხილის ღირსია, ვა-
დავიდეთ ეხლა ბუქარებზე: სწორი ჩვენი ფილა ითხოვთა, გვა-
ხანით ანონიმურ წერილებს, 12 დაქარაგებული კაცები გვაყე-
ზა და დაგწყვეტოთ, ავაგარბეთ თუ არ გავმრდილოთ. ქუბუხე ზომ
არ შეუძლია“ ნუ თუ. მართლა დიდობით რომ თქვენი ნიშანი

თერეპიის შეგვიმინდებდა ჩვენი ეს არის თქვენი არგუმენტი,
მაგ არგუმენტი ხშირადბით თქვენ სოფლდემოკრატიისაგან-
დის მაგიერ, მაგ არგუმენტით აწერინდებდით: „არგუმენტი თქვენს
პარტიამი, მაგ არგუმენტით აგარევიდით ფულს; ჩვენ
უსაქმით არა ვართ, თქვენ სოფლებში პროდავანდის და ორ-
განიზაციის ისტორიის სწერით და ასობით მოწვევება ვმოვინ-
ბლობთ. მოიკლდით, ცოცხად კიდევ მეტად რომ განთავისუფლ-
და ხალხი თქვენი ტერორის შიშისაგან, მოწვევებთა რიტეპი
გაიზრდება: მაგრამ თუ თქვენი ნიშანი თერეპიის ბნეხ ხალხს
შეშინა შეგება, — ჩვენ ის სასოციალისტო არ გუყვარის. ჩვენ
ამოხლნი და უპარტიონინი არ ვართ: „ანარქიზის სამეფოზე
შე არ ჩარის,“ ყველა ქვეყნებში გვაყავს ამხანაგები და ძელ-
დატანებავ თუ წყვილა საქმე საქართველოში, რომ მოვიცილოთ
ბიძოლა — სხვაგან ეგრე მოვიციებთ ძალ-დატანებით ბიძოლას,
თქვენი მუქიბით თქვენს ვაგებთანებს — თქვენს აქაურებს
ბლუკურებს და პლესანოვებს, ღერინებს, კაცუცებს, ბებელებს
და გველეს უფრო ეწვისთ ზურგი შიშით ვინმე ჩვენ, რადგან
მით ყარად იციან რომ ანარქიზის სისხლის გამოშვება არ
შერჩებათ მათ პარტიას. თქვენ თუ პარტიადბიდან დაიწყებთ,
ჩვენ მსხილ-მსხილებიდან დაიწყებთ. გიკლით ვაგებატონებო,
დაიწყეთ...

დასასრულ მუშების“ განკარგულება: „მუშის“ სახელი
გამოყენებული: ამხანაგა ორგანი ამ „მუშების“ ფარგლ-
შითხოვნილებს ყოველ და საქაყოფილო პასუხი ვასცა (იხ.
„მუშა“ № 7), მაგრამ ჩვენ მიხე ვერად ვსტავთ რამოდენიმე
სიტყვას. როცა ეს ფარსავი მოთხოვნილუა წყვილით
„ლაშარმა“ შეიღვება მოსახრებება გამოვიცილეთ თავში. „ლა-
შარის“ რედაქტორი ბ. კ. თავართქილაძე, ბ. კ. თავართქილა-
ძე ოზურგეთელი, ოზურგეთში ის აღბადა ნინოიას იცნობდა,
იმ ნინოიას, რომელსაც ვაგნია, რომ რუსეთის ბუხტი მას
ეკუთვნის, მთელი საქართველო მას ეკუთვნის, ყველას ავირ-
ებს, ყველას ლანძვავს, დიქტოს ჰეებს ხელში და გაყვირს:
გამოკლეთ აქედან, დამიკლეთ ჩემი აღვილ-მამული,
ნიკოლოზ II, ჩამო ტახტიდან, მე უნდა დაჯიჯიკო და სხვა.
მათოლე „სინდისობის“ ქვეყანაშირელ ავირებს კაცს ამ
ნინოიას: „ფილა გაიყოს, გამოუცეკლედ გაზეთის სახელი,
როგორ ბედავთ სიტყვა „მუშის“ ხშირება — ის ჩვენია. რადგან
ბ. კ. თავართქილაძე ერთი სიტყვი უყო სოციალ-დემო-
კრატიას და თავის სახელი ათხოვა, შეიძლება მთავრე სიტყვი
უყო მას და პარტიის ორგანოს მუდმივ თანამშრომლად ეს
ნინოიას ამოკლავს ტყუილისში. ეს მით უფრო საფიქრილია,
რომ ამბობენ, ნინოიე ოზურგეთში აღარ არისა. ნინოიეს ნა-
წერილის დარღვევის ჩვენ არ შეუძლებია, — ნინოიესთვის ჩვენ
მედიკური კომისიისა ვთხოვოდით.

დასასრულ ბოლშევიზით მითხველით, რომ ამ ნაირ
პოლიტიკით ვიკავებთ გაზეთის ფურცელს, ამ ნაირი პოლიტიკ-
ით ვაწებებთ მათ, მაგრამ რა ვაწევრება. ყოველად შეუძლებლ-
ელი გამოდგა, „ლაშართან“ სხვა ვარია ლაშარათ. ჩვენ მზად
ვართ ვავთავით, თუ ლაშარი გათავივებს. ვიღარ შეგძნელით
„ლაშარის“ ესინდისობის ატანა და ამისთვის დავარბიეთ
და შეიძლება კიდევ დავარბიეთ ჩვენი გაღწევილებათა,
ამგონებელი კუბითა ორგანიზაციისა არ გველაშარკნა. სოციალ-დემ-
ოკრატიასთან ბოლშევის მოხდა საჭირო არ არის: ის ახალ-
გზად გამოუცეკელი ინსტიტუტებს“ არ არის, მას ბუხტი ამ-
ისთანა აუტანია და კიდევ ბევრს აიტანს.

P. S. რა კი არ იტყვის განმარტებაში არაფერი სიმი-
ყრელი არ ყოფილა „ლაშარში“, — ჩვენი გაღწევილები გვეწინ-
ადა პოლიტიკა აღარ გვაყვებობია, ნებე არა და შეუძლებია,
ღარ უნდა გადადარბოთ მაგრამ სამუშაოთ „ლაშარი“ თა-
ვის თავით აყრულდა (იხ. 43 №)

კ. — ან.

*) ფულაზა მქონება ზედ დაფიქრობით.
**) ერთ პროკლამაციაში (ფურცლის 906 №. 31 მაისი სტამბა გვამ-
ცის). იხ. „ლაშარის“ „დანოსის“ შესებვ რევილიციონერ სოციალ-
დემოკრატიისა გვერდზე: „...თქვენ ხშირად მუხბით, რომ ყველა ამ სო-
ციალისტს მუშათა გზებზე სწავის და ამაში მით უფრო ჩამწინდელია, რომ
დასწავ მხაყვლ და მწველ ბაჭისს „ლაშარის“ კითხვობით, იმ „ლაშ-
არის“, რომელსაც აჩრებთ თქვენ უცნობი და მკაცრი იტყვიეთ: „რა
შეუბრძოლ არის, რომ ჩემი თქვენი მოცილობა მებრძოლ ამხანაგებ-
ობისათვის, აბ რე თქვენ ჩვენთვის ს...“ (უფროსი ჩვენი).